

Valtionhallinnon IT- strategia
13.1.2006

LUONNOS

1. Yhteenveto	3
2. Valtiohallinnon IT -toiminnan tehtävä	5
2.1. IT -toiminnan osa-alueet	5
2.2. Valtiohallinnon IT – toiminnan kokonaisuus.....	5
2.3. Valtiohallinnon yhteinen IT -toiminta	5
3. Toimintaympäristö ja sen muutokset	5
3.1. Valtiohallinnon tietohallinnon muuttuva toimintaympäristö.....	5
3.2. Keskeisiä hallinnon uudistamisen tavoitteita	6
3.3. Euroopan Unionin yhteinen tietohallinto	7
3.4. Tiivistelmä IT:n yleisistä kehitysnäkymistä	8
4. Valtiohallinnon tietohallinnon nykytila	12
4.1. Valtiohallinnon tietohallinto numeroina	12
4.2. Valtioneuvoston periaatepäätös valtiohallinnon tietohallinnon kehittämisestä 2000.....	14
4.3. Valtiohallinnon nykyinen ohjausmalli.....	15
4.4. Hankinnat	16
4.5. Yhteiset palvelut	16
4.6. Taloushallinnon ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät	17
4.7. Valtiohallinnon IT- toiminnan menettelytapojen kehittäminen	18
5. Valtiohallinnon IT -toiminnan vahvuudet, heikkoudet, uhkat ja mahdollisuudet	19
6. Tavoitteet valtiohallinnon IT -toiminnan kehittämiselle	21
6.1. Visio	21
6.2. Strategiset tavoitteet	21
6.3. Kriittiset menestystekijät	22
6.4. Mittarit	22
7. Valtiohallinnon IT-toiminta tavoitetilassa	23
7.1. Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut	23
7.2. Tehokas, verkottunut hallinto.....	24
7.3. Toimintaperiaatteet.....	26

Liite: Hankekuvaukset

1. Yhteenveto

Valtionhallinnon¹ IT-strategian valmistelussa on kartoitettu valtionhallinnon IT-toiminnan toimintaympäristö ja sen muutokset (kohta 3) sekä kuvattu valtionhallinnon IT-toiminnan nykytila (kohdat 4 ja 5). Toimintaympäristön asettamista haasteista sekä nykytilan vahvuuksista, heikkouksista, uhkista ja mahdollisuuksista on valtionhallinnon IT-toiminnan strategiseksi linjauksiksi määritetty asiakaslähtöiset palvelut ja tehokas, turvallinen hallinto (kohta 6).

Haasteet	Strategiset linjaukset	Kehittämishjelmat	Kärkihankkeet
Muuttuvat palvelutarpeet ja odotukset Hallinnon avoimuus ja luotettavuus Globalisaatio EU-integraatio Tuottavuus Väestön ikääntyminen Henkilöstöä eläkkeelle Alueellinen epätasapaino Toiminnan jatkuvuuden turvaaminen	Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut Tehokas, turvallinen, verkottunut hallinto	Asiakaslähtöiset sähköiset palvelut Yhteentoimivuus Yhteiset tietojärjestelmät Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut Tietoturvaluisuus	Kansalaisten ja yritysten tunnistaminen Sähköisten palvelujen alusta Yhteiset arkkitehtuurit Rajapinnat perustietovarantoihin Talous- ja henkilöstöhallinto Dokumentinhallinta ja arkisto Virkamiehen tunnistaminen ja käyttöoikeuksien hallinta Yhteinen, turvallinen tietoliikenneverkko Sähköposti, kalenteri Tietoturvasojen määrittely Varautuminen Hankesalkun hallinta

Valtionhallinnon IT-toiminta tavoitetilassa on kuvattu strategian kohdassa 7. IT-toiminnan tehtävänä on mahdollistaa ja tukea asiakkaan tarvetta ennakoivien, joustavien palveluiden rakentaminen kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen käyttöön. Yhteentoimivat tietojärjestelmät, tietojen tehokas yhteiskäyttö ja moninkertaisen tietojen tallentamisen vähentäminen luovat puitteet hallinnon palvelutason ja tuottavuuden nostamiselle. IT-toiminnan tuottavuutta voidaan nostaa käyttämällä yhteisiä perustietotekniikkapalveluita ja tietojärjestelmiä silloin, kun on kyse hallinnonalasta riippumattomasta IT-palvelusta. Tietoteknisiä ratkaisuja yhtenäistämällä varmistetaan myös, että tietotekniset ratkaisut eivät muodostu hallinnon kehittämisen esteeksi mahdollisissa tehtävien uudelleenorganisoinnissa ja hallinnon rakenteellisissa muutoksissa. Hallinnon toimintavarmuutta nostetaan yhteisillä tietoturvaluusilla ratkaisuilla ja määrittämällä tietoturvaluisuuden perustason vaatimukset, joiden mukaisesti kaikki hallinnon tietojärjestelmät rakennetaan sekä korkean tietoturvatason vaatimukset yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen tietojärjestelmille.

Tavoitetilaan pääsemiseksi on strategian liitteenä olevissa hankekuvauksissa hahmoteltu viisi kehittämishjelmaa sekä hankkeita IT-toiminnan yleisten edellytysten kehittämiseen. Kehittämishjelmat ovat:

- 1) Asiakaslähtöiset, sähköiset palvelut
- 2) Yhteentoimivuus
- 3) Yhteiset tietojärjestelmät

¹ Valtionhallinnolla tarkoitetaan tässä strategiassa valtion hallintoviranomaisia, muita valtion virastoja ja laitoksia sekä tuomisoistujia ja muita lainkäyttöelimiä.

- 4) Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut ja
- 5) Tietoturvallinen hallinto

Kehittämisohjelmat muodostuvat hankkeista, joista tässä vaiheessa kaksitoista on nimetty kärkihankkeiksi. Nämä ovat: Kansalaisten ja yritysten tunnistaminen, Sähköisten palvelujen yhteinen alusta, Yhteiset arkkitehtuurit, Yhteentoimivat rajapinnat perustietovarantoihin, Talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät, Dokumentinhallinta ja arkisto, Yhteinen, turvallinen tietoliikenneverkko, Yhteinen, turvallinen sähköposti ja kalenteri, Virkamiehen tunnistaminen ja käyttöoikeuksien hallinta, Tietoturvasojen vaatimusmäärittely, Normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautuminen ja Hankesalkun hallinta.

Kaikki hankekuvauksissa esitellyt hankkeet ovat isoja kokonaisuuksia. Strategian toimeenpanotyö jatkuu tekemällä kärkihankkeille karkeat kustannus- ja hyötyanalyysit sekä aikataulut. Jokaisen hankkeen ensimmäisenä vaiheena tehdään esitutkimus, joissa vertaillaan erilaisia toteuttamismalleja, täsmennetään kustannus- ja hyötyarvioita sekä aikatauluja. Hankkeiden toteuttamispäätökset tehdään esitutkimusten tulosten pohjalta.

2. Valtiohallinnon IT -toiminnan tehtävä

2.1. IT –toiminnan osa-alueet

Tietohallintotoiminta (IT -toiminta) sisältää seuraavat toiminnot: hallinnon kehittämisen ja IT- toiminnan yhteensovittaminen, IT- toiminnan johtaminen, koordinointi ja suunnittelu, organisaation ydin- ja tukitoimintojen prosessien suunnittelun tuki, tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpito, käsitteiden ja tietosisältöjen määrittely, tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteentoimivuuden varmistaminen, arkkitehtuurien ja menetelmien kehittäminen, IT-infrastruktuurin kehittäminen ja ylläpito, IT-palvelutuotanto, asiakastuki, tietoturvallisuuden kehittäminen, IT-hankinnat ja –sopimukset, yhteydenpito IT-toimittajiin sekä tietotekniikan mahdollisuuksien sisäinen markkinointi.

2.2. Valtiohallinnon IT – toiminnan kokonaisuus

Valtiohallinnon IT -toiminnan (tietohallintotoiminnan) tehtävänä on tukea ja mahdollistaa hallinnon perustehtävien hoitamista, niiden kehittämistä ja verkottumista sekä parantaa tuottavuutta ja asiakaspalvelun laatua hyödyntämällä tehokkaasti ja koordinoitusti tietotekniikkaan perustuvia ratkaisuja ja menetelmiä.

Valtiohallinnon tietohallinto muodostaa yhden kokonaisuuden.

2.3. Valtiohallinnon yhteinen IT -toiminta

Valtiohallinnon yhteisellä IT -toiminnalla tarkoitetaan sitä osuutta valtiohallinnon IT-toiminnasta, joka muodostuu IT- toiminnan johtamisesta ja koordinoinnista, yhtenäisen tietoteknisen ympäristön, menetelmien ja menettelytapojen kehittämisestä ja ylläpidosta, tietojärjestelmien yhteentoimivuuden määrittämisestä ja toteutuksen varmistamisesta, tietoturvallisuuden ohjauksesta sekä yhteisistä IT -palveluista. Näitä yhteisiä IT- palveluja käyttävät kaikki ministeriöt, laitokset ja virastot.

Valtiohallinnon yhteisestä IT -toiminnasta vastaa valtion IT -toiminnan johtamisyksikkö. Valtiohallinnon yhteisten IT -palvelujen tuotannosta vastaa valtion IT -palveluyksikkö, joka toimii valtion IT -toiminnan johtamisyksikön ohjauksessa.

Kaikki työ tehdään tiiviissä yhteistyössä hallinnonalojen kanssa. Ostaminen, kilpailuttaminen ja sopimukset tehdään yhteistyössä valtiohallinnon yhteishankintayksikön kanssa.

3. Toimintaympäristö ja sen muutokset

3.1. Valtiohallinnon tietohallinnon muuttuva toimintaympäristö

Valtion- ja koko julkiseen hallintoon selvimmin vaikuttavia yleisiä muutostekijöitä ovat viime vuosina olleet ja ovat jatkossakin globalisaatio ja EU-integraatio, yhteiskunnan toiminnoissa yhä kasvavan merkityksen saava tietotekniikka sekä kansalaisten ja yhteiskunnan muuttuvat ja kasvavat viranomaisten toimintaan ja palveluihin kohdistuvat odotukset. Väestön IT- osaamisen taso on noussut ja asioiden hoitaminen verkkopalve-

luita käyttäen on lisääntynyt. Erityisesti nuorempi väestö edellyttää, että myös julkishallinnon verkkopalvelut ovat kattavat.

Lähivuosina hallintoon kohdistuvia paineita lisäävät myös väestön ikääntyminen ja työikäisten suhteellisen osuuden aleneminen. Suomessa ns. vanhuushuoltosuhte eli 65-vuotiaiden määrä suhteessa 20-64-vuotiaisiin kohoaa parissa vuosikymmenessä läntisen Euroopan huipulle. Väestön ikääntymisen aiheuttama sosiaalimenojen kasvu ja huoltosuhteen heikkeneminen ovat merkittävä haaste suomalaiselle hyvinvointiyhteiskunnalle. Myös julkisen hallinnon henkilöstön eläkkeelle siirtyminen lisääntyy lähivuosina. Ikärakenteen erilaisuudesta johtuen eläkkeelle siirtyminen julkisella sektorilla on suhteellisesti suurempaa kuin yksityisellä sektorilla.

Haasteita julkiselle hallinnolle asettaa myös alueellisesti eriytyvä väestö- ja työvoimakasvu. Syrjäisemmällä alueella ongelmia ovat väestön huoltosuhteen heikkeneminen ja palvelujen järjestämisen vaikeutuminen. Kasvukeskuksissa haasteina ovat investointitarpeiden lisääntyminen sekä hyvinvointipalvelujen kasvupaineet.

Julkisen hallinnon avoimuus ja luotettavuus ovat kansalaisten kokeman turvallisuuden ja demokratian toimivuuden keskeisiä edellytyksiä. Avoimuuden periaatteiden toteuttaminen ja kansalaisten luottamusta herättävien toimintatapojen noudattaminen asettavat jatkossakin vaatimuksia viranomaisten toiminnalle.

Hallinnon toiminta on viime vuosikymmenen aikana kehittynyt yhä enemmän tietotekniikkaan tukeutuvaksi. Järjestelmien toimintavarmuuden ylläpitäminen on noussut entistä merkittävämmäksi haasteeksi. Tietoturvallisuudessa mahdollisesti ilmenevät puutteet voivat vakavasti vaarantaa organisaation tai pahimmillaan laajasti koko yhteiskunnan toiminnan. Uhkat ilmaantuvat aiempaa nopeammin ja niiden torjuminen vaatii yhä enemmän ja yhä nopeampia toimenpiteitä.

3.2. Keskeisiä hallinnon uudistamisen tavoitteita

Hallituksen lähtökohtana on julkisen sektorin vastuulla olevien palvelujen saatavuuden ja laadun turvaaminen myös tulevaisuudessa. Hallintoa kehitetään tästä lähtökohdasta mahdollisimman tehokkaaksi ja taloudelliseksi. Eduskunnalle 7.4.2005 antamassaan selonteossa keskus-, alue- ja paikallishallinnon toimivuudesta ja kehittämistarpeista hallitus painottaa palvelujen saatavuuden turvaamiseen, tuottavuuden parantamiseen, hallinnon rakenteiden ja yhteistyön kehittämiseen, tietoyhteiskuntakehityksen tukemiseen ja valtion henkilöstövoimavarojen turvaamiseen liittyviä 2010-luvulle saakka ulottuvia toimintalinjoja.

Palvelujen saatavuuden turvaamiseksi kuntien vastuulla olevien palvelujen järjestämiselle on saatava alueelliset erityispiirteet huomioon ottaen riittävä väestöpohja. Hallituksen käynnistämän kunta- ja palvelurakennemuutoksen tavoitteena on luoda toimiva palveluverkko sekä kiinteittää yhteistyötä eri palvelujärjestelmien kesken. Valtion palvelujen turvaamiseksi valtion paikallishallinnon toimipaikkaverkko säilytetään riittävän kattavana.

Julkisen hallinnon tuottavuuden parantamiseksi jatketaan palvelujen tuotantotapojen monipuolistamista sekä hyödynnetään erikoistumisen ja suurempien kokonaisuuksien tuomia mittakaavaetuja. Valtion hankintojen toteutusta tehostetaan keskittämällä mer-

kittävimpien yhteisten tuoteryhmien hankintoja ja vähentämällä päällekkäistä hankinta-toimintaa. Ministeriöiden laatimista vuosia 2007-2011 koskevista tuottavuusohjelmista ja henkilöstösuunnitelmista sisällytetään yhteenveto samoja vuosia koskevaan kehyshedotukseen. Tehokkuuden ja taloudellisuuden lisäämiseksi otetaan myös käyttöön eri organisaatioiden yhteisiä verkotettuja palvelujärjestelmiä sekä parannetaan projektitoiminnan tehokkuutta uudistamalla projektitoiminnan rakennetta.

Valtion keskushallinnon uudistamista ja sen rakenteiden ja työnjakojen selkiyttämistä jatketaan. Ministeriöitä kehitetään niin, että ne keskittyvät hallituksen ja eduskunnan päätösten valmisteluun, strategiseen johtamiseen, EU-asioiden hoitoon ja kansainväliseen yhteistyöhön. Operatiiviset ja muut kuin valtakunnalliset kehittämistehtävät sijoitetaan ministeriötä alemmalle tasolle ja/tai siirretään alue- ja paikallistasolle. Ministeriöiden yhteistyötä lisätään ja hallituksen linjaavaa ja yhteen sovittavaa otetta vahvistetaan. Ydintoimintojen tehostamiseksi ja hallinnon rakenteiden keventämiseksi tukipalvelujen hoitoa keskitetään siihen erikoistuneille yksiköille.

Hallitus jatkaa edellisellä hallituskaudella aloitettua valtion toimintojen alueellistamista. Valtion toimintojen sijoittaminen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle toteutetaan edistämällä maan tasapainoista kehitystä sekä hyödyntämällä ja tukemalla alueiden olemassa olevia vahvuuksia.

Tietoyhteiskuntakehitystä vauhditetaan mm. kehittämällä sähköistä asiointia voimakkaasti. Sähköisissä vahvaa tunnistamista vaativissa palveluissa käytetään tunnistemennetelmänä ainakin sähköistä henkilökorttia tai muulla alustalla olevaa kansalaisvarmennetta. Yhteiskunnan perusrekisterien palvelukyky turvataan ja niiden käytettävyyttä parannetaan. Valtionhallinnon tietoturvallisuuden kehitysohjelmalla tehostetaan tietoturvasuustyötä ja kehitetään siihen liittyvää yhteistoimintaa sekä vastataan nykyisiin tietoturvahaasteisiin ja ennakoidaan tulevia.

Henkilöstövoimavarojen tehokas ja tuottava käyttö varmistetaan. Hallituksen tavoitteena on, että seuraavan vaalikauden loppuun mennessä täytetään keskimäärin puolet valtion henkilöstön poistuman johdosta vapautuvista työpaikoista. Tämä merkitsee koko kaudella keskimäärin runsaan 2 prosentin vuosittaista henkilöstömäärän vähennystä ja vastaavaa tuottavuuden nousua.

Hallitus edellyttää, että kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia kehitetään osana julkisen hallinnon uudistushankkeita. Perinteisiä ja uusia kansalaisvaikuttamisen kanavia ja mahdollisuuksia tulee kehittää niin, että ne tukevat kansalaisten täyttä osallistumista yhteiskunnalliseen toimintaan.

3.3. Euroopan Unionin yhteinen tietohallinto

Euroopan Unionissa on monilla aloilla jo käytössä tai kehitteillä tietojärjestelmiä, jotka kattavat Euroopan Unionin jäsenmaat, tai jos liittyminen järjestelmään on vapaaehtoista, osan niistä. Järjestelmien avulla helpotetaan yhteismarkkinoiden toimintaa, parannetaan vapaan liikkuvuuden toimintaedellytyksiä tai tehostetaan Euroopan Unionin toimintaa. Tällaisia tietojärjestelmiä ovat mm. EURES (työpaikkatietojen vaihto) ja EBR (European Business Register). Monet tietojärjestelmät on kehitetty IDABC -yhteistyön² (IDABC - Interoperable Delivery of European eGovernment Services to public Admini-

² Vuosina 1999-2004 IDA - (Interchange of Data between Administrations)

strations, **B**usinesses and **C**itizens) puitteissa tai sitten suoraan Euroopan komission asianomaisen pääosaston alaisuudessa.

Usein Euroopan laajuinen tietojärjestelmä tarkoittaa tietojen vaihtoa keskitetyn tietokannan kautta mutta se voi tarkoittaa myös yhteenliitettyjä tietojärjestelmiä. Tietojen vaihdossa sovelletaan Euroopan tasolla sovittuja tietomuotoja tai rajapintoja. Kun tietojärjestelmiä liitetään yhteen, voidaan käyttää Euroopan Unionin yhteistä tietoliikenneverkkoa TESTAa. Kansallisella tasolla EU-yhteistyö koskee vain ministeriöitä ja keskusvirastoja. Yhteisten rajapintojen lisäksi IDABC -yhteistyön puitteissa on alettu määrittellä Eurooppalaista yhteentoimivuusviitekehystä ja –arkkitehtuuria. Yhteentoimivuusarkkitehtuuri on syntynyt jo aiemmin ja nyt sitä ollaan integroimassa osaksi yhteentoimivuusviitekehystä (European Interoperability Framework³).

EU:n sähköisen hallinnon ministerikonferenssi Manchesterissä marraskuussa 2005 antoi julkilausuman sähköisestä hallinnosta. Julkilausuma perustuu komission valmistelemaan taustamuistioon Signposts towards eGovernment 2010, jossa hahmotellaan EU:n yhteistä sähköisen asioinnin strategiaa vuoteen 2010. Strategiassa laadinnassa on ollut kaksi lähtökohtaa: a) luodaan edellytyksiä jäsenvaltioiden rajat ylittävälle toiminnolle ja b) korostetaan sellaisia seikkoja, joista jäsenvaltioiden tulisi omassa toiminnassaan erityisesti pitää huolta. Ensimmäiseen kategoriaan kuuluu mm. tunnistamisen ja autentikoinnin kansallisten ratkaisujen yhteentoimivuuden varmistaminen. Jälkimmäiseen kategoriaan kuuluvat mm. IT investointien hyötyjen arviointiin, mittaamiseen ja realisointiin liittyvien yhteisten menetelmien kehittäminen. Hankintatoimen kehittämisen katsotaan lisäävän sekä hallinnon yleistä tuottavuutta että luovan edellytyksiä rajat ylittävän kaupan lisäämiselle.

3.4. Tiivistelmä IT:n yleisistä kehitysnäkymistä

Tämä osa-alue (3.4) perustuu Gartnerin teollisuusmaista keräämien tietojen perusteella tekemään tiivistelmään IT- toiminnan yleisistä kehitysnäkymistä yritysmaailmassa ja julkishallinnossa.

3.4.1. IT- toiminnan yleiset muutokset yksityisellä sektorilla ja julkishallinnossa

Yksityissektori

Selvitysten mukaan yksityisen sektorin liiketoimintajohto odottaa IT- toiminnalta entistä selvempiä liiketoimintahyötyjä. IT-organisaatioiden odotetaan tukevan liiketoiminnan ja prosessien kehittämistä teknologian kehittämisen lisäksi. Yksittäisiä toimintoja ja prosesseja kehittämällä voidaan lisätä kustannustehokkuutta ja tuottavuutta. Niin sanottuja pitkiä prosesseja (end-to-end) kehittämällä lisätään yrityksen ketteryyttä, ja todellista kilpailuetua voidaan luoda yhdistämällä omia ja sidosryhmien prosesseja. Tehyjen kyselyjen mukaan yritysten tietohallintojohtajat arvioivat tärkeimmäksi muutospaineeaksi liiketoiminnan kasvattamisen liiketoimintaprosesseja kehittämällä.

Yksityissektorin IT- johtajien näkemyksen mukaan IT- toiminnan tuloksellisuuden kehittäminen tulee muuttamaan myös IT- toiminnan omia pääprosesseja ja osaamisprofiilia vuosien 2005 ja 2015 välillä. Rutiiniluonteiset työt automatisoituvat, ja jäljelle jäävistä monet ulkoistetaan tai sulautetaan liiketoimintayksiköihin. Automaatio ja ulkoistus koskevat erityisesti IT- infrastruktuurin hallintaa sekä käyttäjätukea. Tarveanalyysin ja -

³ <http://europa.eu.int/idabc/en/document/3473/5585#finalEIF>

koordinoinnin, projektisalkun hallinnan ja sovelluskehitysvastuun ennustetaan sulautuvan enenevässä määrin liiketoimintayksiköihin.

Yritysten sisäiseen IT- toimintaan nähdään vaikuttavan myös sisäisten IT- yksiköiden perustaminen halvan työvoiman maihin, kilpailu erikoistuneiden, usein halvan työvoiman maissa sijaitsevien palvelutoimittajien kanssa sekä järjestelmävastuun siirtyminen prosessipalvelun toimittajalle prosessien ulkoistamisen yhteydessä.

Yritysten sisäinen IT- toiminta tulee kattamaan keskitetysti tehtävät strategiset linjaukset, arkkitehtuurien suunnittelun sekä toiminnan suunnitteluun liittyvät asiat IT:n siirtäessä muutosagentin rooliin. IT- henkilöstön tehtävät vaativat yhä pidemmälle menevää erikoisosaamista sekä ymmärrystä ja kokemusta liiketoiminnan ja IT- toiminnan yhteensovittamisesta.

Julkishallinto

Tietohallintojohdon keskuudessa vuosittain tehtävän tutkimuksen mukaan julkishallinnossa on kaksi vahvaa muutosvoimaa. Ensimmäinen näistä on lisääntyvä tarve parantaa IT- toiminnan omaa tuottavuutta ja kustannustehokkuutta. Toiseksi on nopeasti noussut tarve kytkeä toimintastrategia ja IT- strategia toisiinsa.

Julkishallinnon IT- toiminta on siirtymässä sisäänpäin kääntyneistä osastoista ja kustannusten hallinnasta laajempien tuottavuushyötyjen tuottamiseen. IT- investoinneilla on luotava perustoiminnalle paremmat edellytykset tavoitteiden saavuttamiseen.

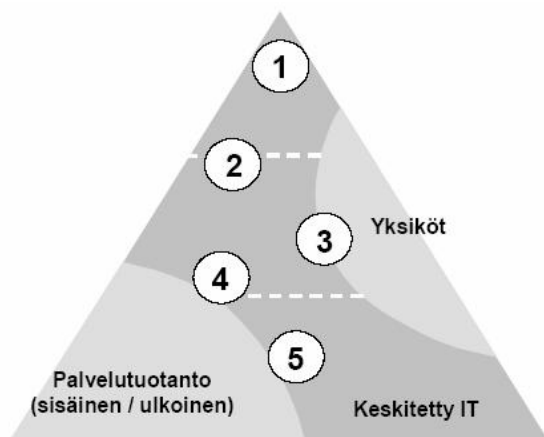
3.4.2. IT- toiminnan ja – ohjausmallin kehittämisen painopistealueet

IT- johtamisen keskittäminen

Tehtyjen selvitysten mukaan IT- toiminta yrityksissä ja julkishallinnon organisaatioissa keskittyy tällä hetkellä ensisijaisesti liiketoiminnan pitkien prosessien kehittämiseen ja harmonisointiin sekä kustannustehokkuuden lisäämiseen. Vahvasti keskitettyä johtamismallia pidetään tässä tilanteessa perusteltuna vähintäänkin tietotekniikan peruspalveluiden tuottamisessa.

IT- toiminnan keskitetyn johtamisen katsotaan yleisesti edellyttävän, että sisäisellä IT- toiminnalla säilyvät seuraavat roolit:

- IT -johtajuus: visiointi, IT- toiminnan ja liiketoiminnan yhdistäminen, IT- resurssien hallinta
- IT- arkkitehtuurin kehittäminen: tekninen suunnittelu ja standardit
- Liiketoiminnan kehittämisen tuki: liiketoimintaprosessien analysointi, projektin hallinta, tarvemäärittely ja -koordinointi
- Teknologian kehittäminen: teknologinen tuotekehitys, teknologian seuraaminen, protoilu
- Toimittajahallinta: sopimusneuvottelut, suorituksen mittaaminen, toimittajasuhteiden hoitaminen

1. IT-strategiat ja -johtajuus
2. IT-arkkitehtuuri
3. Toiminnan kehittäminen IT:n keinoin, IT-palveluiden johtaminen
4. Teknologiakehitys
5. Ulkoistusstrategia ja ulkoistussuhteiden strateginen johtaminen

Tärkeänä osana keskitettyä IT- johtamista pidetään selvitysten mukaan hankesalkun hallintaa, sillä IT- investointien oikealla kohdentamisella nähdään voitavan parhaiten vaikuttaa tuloksellisuuteen. Vaikka osa rahoista olisi "korvamerkitty" jollekin yksikölle, kaikki investointihankkeet menevät keskitetyn käsittelyn kautta. Näin varmistetaan, että tehdyt päätökset ovat perusteltuja koko organisaation näkökulmasta ja toisaalta tukevat yhdessä sovittuja arkkitehtuurilinjauksia.

Ulkoistaminen

Kokonaisvaltaisen ulkoistamisen sijaan Euroopassa on nykyään vallitsevana suuntauksena valikoiva ulkoistaminen. Tämä tarkoittaa sitä, että isoilla organisaatioilla on monta kumppania ja osa palveluista tuotetaan myös itse. Valikoiva ulkoistaminen on yleistynyt, koska vain alle 50 % IT- ulkoistamisista saavuttaa niille asetetut tavoitteet. Toimitajahallinta ja ulkoistamisen strateginen johtaminen ovatkin yksi IT- organisaation tärkeimmistä toiminnoista.

3.4.3. IT-arkkitehtuurit

Toiminnan ja IT- toiminnan kokonaisvaltainen kehittämismalli vaatii organisaatiolta toimivaa tapaa ydintoiminnan ja tietotekniikan yhteisen tavoitetilan määrittelyyn ja sen toteuttamisen johtamiseen. IT- arkkitehtuurin tulee aina perustua ydintoiminnan strategiaan ja operatiivisiin vaatimuksiin. Parhaissa arkkitehtuurimalleissa toiminnan ja IT- toiminnan tavoitearkkitehtuuri kuvataan yhtenä kokonaisuutena.

Arkkitehtuuriratkaisujen tulee vähentää tietoteknisen ympäristön monimutkaisuutta ja lisätä sen joustavuutta toiminnan tarpeiden mukaan. Arkkitehtuurin tulee mahdollistaa myös uusien teknologioiden helppo ja joustava käyttöönotto. Arkkitehtuurisuunnittelussa on myös otettava huomioon paikalliset ja yhteiset skaalautuvuusvaatimukset arkkitehtuurin eri tasoilla, kuten sovelluksissa, laitteissa ja palveluissa.

Järjestelmien määrän vähentäminen

Tehdyissä selvityksissä on havaittu, että isot organisaatiot pystyvät säästämään kustannuksia ja tehostamaan IT- toimintaansa merkittävästi enemmän vähentämällä järjestelmien määrää kuin ainoastaan yhtenäistämällä IT- infrastruktuuria.

IT – infrastruktuuri

Tietojärjestelmien kehittämisen edellytyksenä on kustannustehokas ja teknisesti kehittynyt IT- infrastruktuuri. Nykyaikaisen IT – infrastruktuurin ylläpito ja kehittäminen vaatii laaja-alaista ja ajan tasalla olevaa osaamista. IT- infrastruktuurin kehittämisessä

monet organisaatiot ovat siirtymässä laitteiden ja sovellusten omistamisesta palvelujen ostamiseen.

IT – infrastruktuuriin liittyvät merkittävänä osana myös Call Center/Helpdesk – palvelut, joiden edistyksellinen käyttö edellyttää IT- infrastruktuurin yhtenäistämistä. Tutkimusten mukaan isot organisaatiot pyrkivät ulkoistamaan näitä palveluja samanaikaisesti muiden IT – infrastruktuuriin liittyvien palvelujen kanssa.

Riskienhallinta ja tietoturva

Tutkimusten mukaan tietoturva on tietohallintojohtajien tärkeimpiä investointi- ja kehitysalueita seuraavien 2 - 3 vuoden aikana. Riskienhallinnassa on selvästi erotettavissa kolme eri aluetta, joihin organisaatiot panostavat seuraavien vuosien aikana: organisaatioiden työntekijät, asiakastiedon käyttö ja tietopääomaan. Organisaatioiden ja yritysten verkostoitumisen ja globalisaation vaikutuksesta eri osapuolet rakentavat yhteisiä prosesseja ja järjestelmiä, jotka kasvattavat tietoturvaan liittyviä teknisiä ja henkilösidonnaisia riskejä.

4. Valtiohallinnon tietohallinnon nykytila

4.1. Valtiohallinnon tietohallinto numeroina

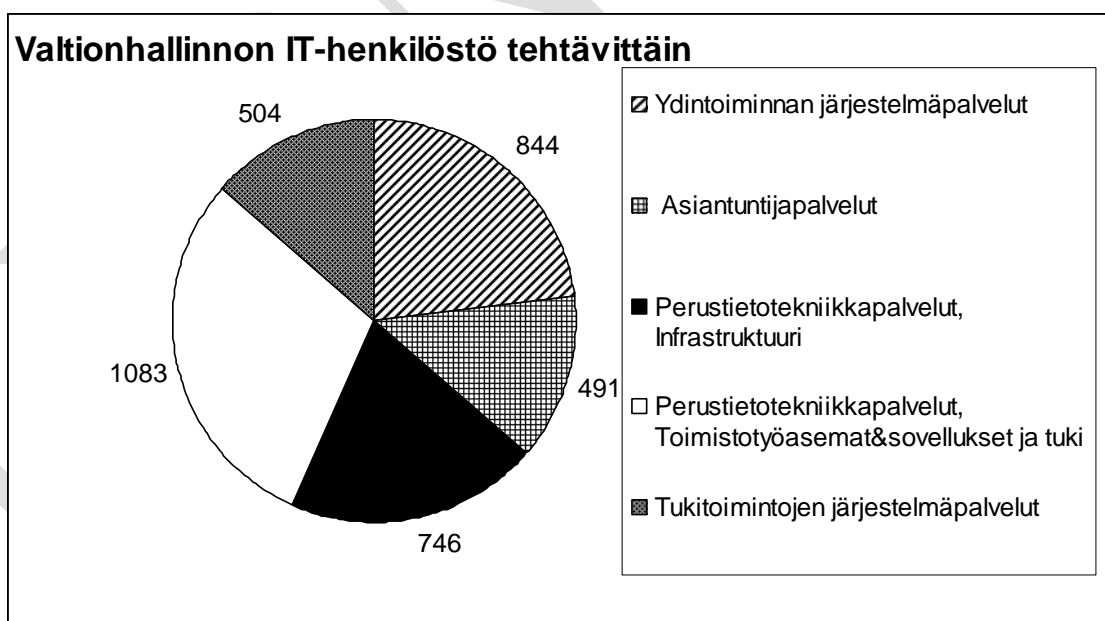
Menot

Vuosittain valtiohallinnon tietohallinnosta ja tietotekniikasta tehtävään kyselyyn vastanneiden virastojen ja laitosten tietohallintomenot olivat vuonna 2004 yhteensä 588 miljoonaa euroa.⁴ Suurin menoerä oli palvelujen ostot (32 %), toiseksi suurin palkat ja palkkiot (28 %). Laitteistojen osuus menoista oli 17 %, ohjelmistot ja tietoliikennemenot olivat molemmat erikseen 9 %:a.

Henkilöstö

Päätoimisesti tietohallintotehtävissä toimivia henkilöitä oli 4001 henkilötyövuosissa laskettuna. Tietohallintohenkilöstön osuus virastojen ja laitosten kokonaishenkilöstöstä oli 3,3 prosenttia. Tietoturvallisuudesta vastaava henkilö toimii joko kokopäiväisenä tai osapäiväisenä lähes kaikissa kyselyyn vastanneesta virastosta ja laitoksesta.

Alla olevassa kaaviossa on eritelty valtiohallinnon IT –henkilöstö tehtäviensä mukaan. Aineisto kaavioon on kerätty valtion yhteiset IT –palvelut –hankeessa kyselytutkimuksella keväällä 2005. Selvityksen mukaan virastojen ja laitosten ydintoimintoihin liittyviä tietojärjestelmäpalveluita tuottaa 36 % koko valtiohallinnon IT- henkilöstä (ydintoiminnan järjestelmäpalvelut ja asiantuntijapalvelut yhteensä).

Strategiat

Voimassa oleva tietohallintostrategia tai kehittämissuunnitelma oli 77 prosentilla kyselyyn vastanneista virastoista ja laitoksista. Tietoturvallisuussuunnitelma oli 81 prosentilla ja valmiussuunnitelma 72 prosentilla vastanneista.

⁴ Liite: Tietoja valtion tietohallinnosta ja tietotekniikasta 2004
<http://www.vm.fi/vm/liston/page.lsp?r=95057&l=fi&menu=2678>

Ulkoistaminen

Käyttöpalvelu on kokonaan ulkoistettu 14 prosentissa vastanneista organisaatioista. Osittain käyttöpalvelut olivat ulkopuolisen palveluntoimittajan hoidossa noin kahdella kolmasosalla.

Systemityötehtävistä toteutukseen liittyvät tehtävät oli kokonaan ulkoistettu 38 prosentissa virastoja. Osittain toteutus oli ulkopuolisen palveluntoimittajan hoidossa hieman vajaalla puolella (48 %). Ylläpitotehtävät oli ulkoistanut kokonaan yli viidesosa ja osittain kuusi kymmenestä organisaatiosta. Suunnittelu oli ulkopuolisen palveluntoimittajan hoidossa kokonaan viidesosalla ja osittain miltei kahdella kolmasosalla. Määrittelyn oli antanut kokonaan ulkopuolisen hoitoon vajaa kymmenesosa ja osittain noin kaksi kolmasosaa organisaatioista.

Käyttäjien tukipalveluita ei ole yleensä ulkoistettu, tosin ulkopuolisten toimittajien käyttö on lisääntynyt. Kokonaan käyttäjien tukipalvelut on ulkopuolisen toimittajan hoidossa 6 prosentissa ja osittain 37 prosentissa organisaatioista.

Sähköinen asiointi

Kyselyyn vastanneista organisaatioista kaikilla oli viraston omat www-sivut, tai virasto oli mukana hallinnonalansa sivustolla. Verkossa olevia lomakkeita oli 76 prosentilla. Valtionhallinnon organisaatioista sähköinen asiointipalvelu on tarjolla vajaalla puolella (49 %), ja noin seitsemäsosalla (15 %) se on suunnitteilla. Tuotteiden tai palveluiden myyntiä oli 25 prosentilla kysymykseen vastanneista organisaatioista. Mobiilikäyttöliittymä oli 10 prosentilla virastoista. Yksittäisten sähköisten palvelujen lukumäärä on jo yli 400.

PKI-pohjainen tunnistus tai sähköinen allekirjoitus oli käytössä 9 prosentilla vastaajista Pankkien tarjoamia TUPAS –standardiin perustuvia tunnistuspalveluja tarjosi 9 % prosenttia organisaatioista.

Asian edistymisen seuraaminen yhdessä tai useammassa palvelussa (sähköpostitse/mobiilisti/verkkopalvelussa) oli tarjolla 13 prosentilla virastoista.

Viidellä prosentilla organisaatioista oli valtakunnallisia palvelupuhelinnumeroita sähköiseen asiointiin liittyen.

Tiedonkeruupalvelun (esim. TYVI) ilmoitti olevan käytössä 13 prosenttia kyselyyn vastanneista.

Työasemat

Vuoden 2004 lopussa käytössä oli 160 828 työasemaa. Asiakaskäytössä olevia työasemia oli yhteensä 15 975 kappaletta. Työasemien määrä suhteessa henkilöstöön oli 1,3 työasemaa / henkilö. Työasemien käyttöjärjestelmistä Microsoftin tuotteiden osuus oli 93 prosenttia.

Palvelimet

Lähiverkon tiedosto- ja tulostuspalvelimia oli yhteensä 3 433. Yleisin käyttöjärjestelmä oli Windows, joka oli 74 prosentissa tiedosto- ja tulostuspalvelimia. Windowsin jälkeen seuraavaksi yleisin käyttöjärjestelmä oli Linux, 13 prosenttia. Nowell Netware oli käytössä 5 prosentissa ja Unix 3 prosentissa palvelimista.

Tietokanta- ja sovelluspalvelimia oli 4 840 kpl. Windows-käyttöjärjestelmä oli 48 prosentissa tietokanta- ja sovelluspalvelimista. Linux-käyttöjärjestelmä oli 24 prosentissa koneista ja Unix-käyttöjärjestelmien osuus oli 21 prosenttia.

4.2. Valtioneuvoston periaatepäätös valtionhallinnon tietohallinnon kehittämisestä 2000

Periaatepäätöksen tavoitteet

Valtionhallinnon tietohallinnon kehittämisestä on annettu valtioneuvoston periaatepäätös 2.3.2000⁵. Periaatepäätöksessä valtionhallinnon tietohallinnon yleisenä tavoitteena on kansalaisen ja toiminnan tarpeista lähtevä, hyvin käytettävä ja palvelukykyinen tietohallinto.

Tavoitetilassa tiedot ovat yhteisessä käytössä yhteentoimivissa tietojärjestelmissä yhteisten rajapintojen kautta. Kansalaisen ja yrityksen näkökulmasta verkkopalvelut ovat tarjolla kansalaisille ja yhteisöille kokonaisuuksina riippumatta siitä, miten niiden tuottaminen on organisoitu. Päällekkäinen tietojen keruu on minimoitu. Tietohallinnon toimintomallit on valtionhallinnossa yhtenäistetty.

Periaatepäätöksen määrittelemässä ohjausmallissa valtiovarainministeriö vastaa valtionhallinnon tietohallinnon yleisohjauksesta. Ministeriöt ohjaavat normaalissa tulosohtausprosessissaan alaistaan hallintoa myös tietohallintoasioissa. Yhteisiä toimintalinjauksia käsittelemään on asetettu Valtioneuvoston tietohallinnon ohjausryhmä VATI ja sen valmisteluelimiksi Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmä VAHTI, Valtioneuvoston tietopalvelujen yhteistyöryhmä VALTIPA ja tietohallinnon toimintatapoja, taloudellisuutta ja tietojärjestelmien yhteentoimivuutta koskevien linjausten kehittämisestä vastaava ryhmä.

Periaatepäätöksessä valtioneuvoston kanslialle ja valtiovarainministeriölle on annettu tehtäväksi laatia ehdotus valtioneuvoston tietohallinnon kehittämisestä ja valtioneuvoston yhteisten tietohallintopalvelujen tuottamisesta.

Periaatepäätöksen toteutuminen

Riippumaton arvio periaatepäätöksen toteutumisesta ja ohjausvaikutuksesta sekä tietohallinnon yleisestä ohjauksesta toimenpide-ehdotuksineen on valmistunut joulukuussa 2003⁶. Alla olevassa kuvassa on esitetty konsulttien arvio periaatepäätöksen toteutumisen asteesta.

⁵ Liite: Valtioneuvoston periaatepäätös valtionhallinnon tietohallinnon kehittämisestä 2.3.2000
<http://www.vm.fi/vm/liston/page.lsp?r=3193&l=fi&menu=86275>

⁶ Liite: Valtion tietohallinnon kehittämisen arviointi
<http://www.vm.fi/vm/liston/page.lsp?r=55622&l=fi&menu=86275>

Periaatepäätöksen toteutuminen kohdittain

Yleiset tavoitteet	Yhteentoimivat järjestelmät	Palvelevat tietojärjestelmät
1. Kehitys kansalaisten tarpeista 2. Tehtävät huomioiva kehitys 3. Käytettävyys ja palvelukyky 	4. Yhteiskäyttöisyys ja yhteent. 5. Rajapintojen toteutus 6. Tietojen yhteiskäyttö 	7. H-alan palvelukokonaisuudet 8. Yhteiset verkkopalvelut 9. Tietojen ja asiak. elinkaari 10. Tietojen keruun kustannukset 11. Hallintopalveluverkon kehät. 12. Tunnistaminen ja sähkö. allek.
Tietohallinnon toimintamallien kehittäminen	Tietohallinnon ohjaus ja organisointi	Päätöksen toimeenpano
13. Yleissopimukset 14. Ostajavalmiuksien vahvistam. 15. Systemaattinen kokeilutoim. 16. Osaava henkilöstö 17. Osaamisen säilytys/ulkoistus 18. Yhteistyö hallinnollinen th 19. Vertaiskehittäminen ja pk 20. Th lainvalmistelussa 	21. VM:n ohjausvastuu 22. VATI, VAHTI, VALTIPA 23. Perusrak. yhteensop. tietotur. 24. Ministeriöohjaus 25. VN th kehittämissuunnitelma 26. Verkkopalvelu ja tilaisuudet 	27. Tietohallintolaki 28. Ohjesäännön muutokset 29. Riippumaton arviointi

Konsultin arvio periaatepäätöksen eri kohtien toteutumisesta
 (○ = 0%, ◐ = 25%, ◑ = 50%, ◒ = 75%, ◓ = 100%)

Arviossa todetaan, että riittävää valtion- tai julkishallinnon kattavaa tietohallintostrategiaa, visiota, strategisia tavoitteita tai mittareita ei ole olemassa. Periaatepäätöksen katsottiin sisältävän erittäin hyviä strategisia linjauksia, mutta niitä on strategiaa ajatellen liikaa, ja ne ovat liian yleisluontoisia.

Keskitettyä ja säännellympää tietohallinnollista ohjausta koettiin tarvittavan kaikille yhteisissä asioissa, joita ovat esimerkiksi sähköisen asioinnin mahdollistavat ratkaisut, asianhallinta, sähköinen arkistointi, yhteiset rajapintamääritykset sekä tietoturva. Lisäksi ilmeni, että tietohallintoa ohjataan lähinnä taloudellisin ohjausvälinein. Rahoituspäätökset ja tulosohjausprosessi ohjaavat toiminnan ja tietohallinnon strategioiden linjaamista. Tämä edellyttää toiminnan ja tietohallinnon johdon jatkuvaa yhteistyötä, mikä ei kaikissa yksiköissä toiminut tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tietohallintostrategioiden laadinnan ongelmana nähtiin osittain myös toiminnan strategioiden sekä toiminnan ja tietohallinnon keskinäisten yhteistyöfoorumien puuttuminen.

4.3. Valtionhallinnon nykyinen ohjausmalli

Virastojen ja laitosten tietohallinto osana niiden toimintaa kuuluu hallinnonalan ministeriön vastuualueeseen ja sen johdettaviin toimintoihin. Tietohallinnon organisointi, koordinointi, ratkaisut ja muut menettelytavat vaihtelevat merkittävästi hallinnonaloittain. Eräillä hallinnonaloilla ministeriön ja hallinnonalan virastojen tietohallinto muodostaa keskitetysti ohjatun kokonaisuuden. Toisaalta eräillä hallinnonaloilla hallin-

nonalan tietohallinto ei ole erityisen ohjauksen kohteena. Myös käsitys siitä, mitä tietohallintoon katsotaan kuuluvaksi, vaihtelee jonkin verran eri hallinnonaloittain.

Valtioneuvoston yhteisiä järjestelmiä kehittämään ja ylläpitämään perustettiin vuonna 2002 valtiovarainministeriöön valtioneuvoston tietohallintoyksikkö. Yksikkö vastaa myös valtioneuvoston yhteisen tietoliikenne- ja viestintäverkon kehittämisestä, ylläpidosta ja käytettävyydestä sekä tuottaa palvelusopimus pohjaisesti yksittäisille ministeriöille tietohallinnon tehtäväkenttään kuuluvia kehittämis-, ylläpito- ja projektipalveluja. Yksikön tehtävänä on myös kehittää ja ylläpitää kansalaisille suunnattuja valtioneuvoston yhteisiä tietopalvelu- ja asiointijärjestelmiä, kuten Suomi.fi-portaali ja valtioneuvoston hankerekisteri.

Valtioneuvoston ohjesäännön mukaan valtiovarainministeriön tehtävänä on valtiohallinnon tietohallinnon yleisten periaatteiden ja menettelytapojen kehittäminen. Ministeriö on valmistellut valtiohallinnon tietohallintoa koskevia yleisiä periaatteita sekä kehittänyt tietohallinnon yhteisiä palveluja ja käytäntöjä. Ministeriö on selvittänyt laajasti tietohallinnon eri ilmiöitä yhteistyössä hallinnonalojen ja virastojen kanssa. Valtioneuvosto ja valtiovarainministeriö ovat antaneet keskeisimpiä aihealueita koskevia suosituksia. Tietoturvallisuuden ja poikkeusoloihin varautumisen osalta kehittämisen toimintamuotoina on ohjeiden lisäksi ollut vertaiskehittämishankkeita.

Koska valtiovarainministeriöllä ei ole toimivaltaa antaa sitovia määräyksiä, ministeriö on käyttänyt laajasti eri informaatio-ohjauksen muotoja laatimalla selvityksiä ja kehittämisehdotuksia sekä tietohallinnon osastrategioita, raportointia ja arviointia, koulutusta sekä laajaa verkosto- ja muuta yhteistyötä.

4.4. Hankinnat

Aiemmin valtiovarainministeriön hoitamat lisenssisopimukset on siirretty valtionhallinnon yhteishankintayksikkö Hanselin hoidettavaksi. Hansel on myös järjestänyt tarjouskilpailuja ja tehnyt puitesopimuksia IT-laitteistoista, -sovelluksista ja konsultointipalveluista. Puitesopimukset tehdään tyypillisesti usean toimittajan kanssa, jolloin hinnoissa ei välttämättä päästä täysimääräisesti hyödyntämään volyymietuja. Hankinnoissa tehdään myös jonkun verran kaksinkertaista työtä, kun virastot puitesopimuksen sisällä vielä vertailevat eri toimittajien tarjouksia. Toimintamalli keskitetyissä ICT-hankinnoissa on parhaillaan muotoutumassa. Tavoitteena on, että toimeksiannot ICT-palvelujen ja tuotteiden puitesopimusten kilpailuttamisesta antaa valtion IT-johtamisyksikkö hallinnonalojen tietohallintojohtoa konsultoituun.

4.5. Yhteiset palvelut

Valtionhallinnon yhteisiä IT-palveluja ovat: suomi.fi –kansalaisen portaali julkiseen hallintoon ja siihen integroitu lomake.fi, julkishallinnon yhteistietohakemisto JULHA ja tietoa yrityksiltä sähköisessä muodossa hallintoon välittävä TYVI –palvelu.

Suomi.fi –portaaliin on linkitetty ministeriöiden ja virastojen omat Internet –sivut, mutta ulkoasua tai toiminnallisuutta ei ole yhtenäistetty. Viraston sivujen linkittäminen ei aiheuta virastolle lisäkustannuksia, ja niinpä virastot ovatkin portaalissa kattavasti mukana.

TYVI- palvelua on käytössä 13 prosentilla virastoista ja laitoksista, ja sitä käyttää yli 100 000 yritystä. TYVI –ilmoitusten tuottaminen on rakennettu osaksi monia yritysten tietojärjestelmiä. Tietojen välittäjänä toimivat nk. TYVI- operaattorit, joille palvelua käyttävät virastot ja laitokset maksavat heille saapuvien ilmoitusten määrän mukaan sovitun korvauksen.

JULHA- palvelusta vastaa Väestörekisterikeskus. Virastot maksavat VRK:lle palvelusta viraston henkilömäärän suhteessa. Palvelu on käytössä kokonaisilla hallinnonaloilla, mutta merkittävä määrä virastoja on myös palvelun ulkopuolella.

4.6. Taloushallinnon ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät

Valtionhallinnossa on käytössä useita erilaisia samaa käyttötarkoitusta palvelevia talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmiä.

Taloushallinnon perusjärjestelmiä (sisältäen ainakin kirjanpidon, maksatuksen sekä myynti- ja ostoreskontrat) on käytössä toistakymmentä erilaista. Myös erillisiä laskutusjärjestelmiä on lukuisia, samoin kuin erillisiä raportointiratkaisuja.

Ostolaskujen sähköisen käsittelyn ja arkistoinnin osalta on käytössä sama Valtiokonttorin hankkima ja hallinnoima järjestelmä n. 70 tilivirastossa (elokuu 2005), ja tavoitteena on, että järjestelmä on kaikkien tilivirastojen käytössä vuoden 2006 loppuun mennessä.

Valtiokonttori tukee parhaillaan myös yhtenäisen matkahallintajärjestelmän käyttöönottoja virastoissa. Tämä järjestelmä on käytössä 17 tilivirastossa (heinäkuu 2005) ja tarkoituksena on laajentaa järjestelmän käyttöä tilivirastokentässä.

Valtioneuvostoa, valtion yksiköiden johtoa ja kansalaisia palvelee Netra- raportointijärjestelmä, joka sisältää tiedot poliittisesta ohjauksesta, taloudesta, tuloksellisuudesta, henkilöstöstä, tarkastuksista sekä kunta- ja kansantaloudesta.

Henkilötietojen ylläpitoon ja palkanlaskentaan tarkoitettuja perusjärjestelmiä (käytetään nimitystä henkilöstöjärjestelmä) on pääsääntöisesti käytössä kaksi (Prima ja Fortime; Fortime uudelta nimeltään Personec F) sekä joitakin yksittäisiä järjestelmiä, joista osa tullaan korvaamaan mahdollisesti edellä mainituilla henkilöstöjärjestelmillä viimeistään vuoden 2006 loppuun mennessä. Henkilöstöhallinnon osajärjestelmien, esim. osaamisen hallinnan järjestelmän, työajanseurantajärjestelmän ja palkkausjärjestelmän (UPJ) teknisen apuvälineen osalta käytössä olevia järjestelmiä on huomattavasti enemmän.

Henkilöstötiedon analysointi-, simulointi- ja raportointijärjestelmä (Tahti) on tulossa käyttöön vuoden 2006 alusta.

Valtionhallinnossa on käynnissä Valtiokonttorin toteuttama talous- ja henkilöstöhallinnon kehittämisohjelma Kieku, jonka tehtävänä on kehittää talous- ja henkilöstöhallinnon prosesseja, toimintatapoja, rakenteita sekä välineitä. Tietojärjestelmien osalta Kiekun tehtävänä on yhtenäistää käytössä olevia talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmiä.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon tukipalvelujen tuottavuuden lisäämiseksi sekä voimavarojen käytön tehostamiseksi talous- ja henkilöstöhallinnon toimintoja ollaan organisoimassa hallinnonaloille perustettaviin palvelukeskuksiin.

Nykytilanteessa suurimmalla osalla virastoista on omat talous- ja henkilöstöhallinnon yksikkönsä eli nämä palvelut tuotetaan itse järjestelmillä, jotka ovat virastojen itsensä hankkimia ja hallinnoimia. Jatkossa sekä prosessien että tietojärjestelmien tulee tukea ja mahdollistaa palvelukeskusmallin mukainen toiminta, jossa osa palveluista tuotetaan palvelukeskuksessa ja osa asiakasvirastoissa.

4.7. Valtionhallinnon IT– toiminnan menettelytapojen kehittäminen

TIME –työryhmän suositukset

Pääministerin nimeämä valtionhallinnon IT –toiminnan menettelytapoja kehittämistä pohtinut TIME -työryhmä esitti raportissaan syksyllä 2004, että IT -toiminnan on tuettava paremmin hallinnon palveluiden kehittämistä kansalaisille, yrityksille ja virkamiehille. Palveluita on pystyttävä tarjoamaan asiakaslähtöisesti, kustannustehokkaasti ja hallinnon rajat ylittävällä yhteistyöllä. Tässä IT:llä on keskeinen rooli muutoksen mahdollistajana. Samanaikaisesti valtion IT -toiminnan kustannustehokkuutta tulee parantaa. Useat hallinnon tietojärjestelmistä ovat vanhentumassa ja niiden ylläpito on nykyisellään kallista. Arkkitehtuureja, tietojärjestelmiä ja palveluita yhdenmukaistamalla on mahdollisuus saavuttaa kustannussäästöjä mittakaavaetujen, hankinnan ja osaamisen keskittämisen kautta. Henkilöstön suuren eläköitymisen yhteydessä voidaan lähivuosien aikana myös kohdentaa uudelleen IT-toiminnan osaamista.

ValtIT –hanke

Tietoyhteiskuntaohjelman ministerityöryhmän esitti tukensa TIME –työryhmän suosituksille, ja valtiovarainministeriö asetti ValtIT –hankkeen toteuttamaan niitä. ValtIT -hanke muodostuu kolmesta osahankkeesta, jotka ovat: lainsäädäntö-, yhteiset IT – palvelut- ja talousohjauksen kehittämishanke.

Valtiohallinnon IT –toiminnan ohjauksen uusi organisaatio

TIME –työryhmän esitysten mukaisesti valtioneuvoston kanslia asetti valtion IT –johtoryhmän vuoden 2005 alusta. Valtion IT -johtaja nimitettiin maaliskuussa 2005 ja valtiovarainministeriöön perustettiin valtion IT -toiminnan johtamisyksikkö, joka aloitti toimintansa 1.4.2005. Valtion IT -toiminnan koordinaatioryhmä, joka koostuu hallinnonalojen IT –toiminnoista vastaavista johtajista, asetettiin 1.6.2005.

5. Valtiohallinnon IT -toiminnan vahvuudet, heikkoudet, uhkat ja mahdollisuudet

Vahvuudet	Heikkoudet
<p>Resurssit</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallinnolla kokonaisuutena riittävät rahalliset resurssit • runsaasti tietohallinto-osaamista ja kokemusta hallinnossa kokonaisuutena <p>Tietojärjestelmät</p> <ul style="list-style-type: none"> • perusasiat kunnossa: tietojärjestelmät toimivat luotettavasti, moderni IT-infrastrukturi • perusrekisterit kunnossa ja niitä hyödynnetään poikkihallinnollisesti (esim. yritykset ja henkilöt on yksilöity yhtenäisin tunnistein) • tietoturvan taso on pääsääntöisesti riittävä • hyvät perustyökälyt: toimistojärjestelmät, talous- ja henkilöstöhallinto <p>Toimintaympäristö</p> <ul style="list-style-type: none"> • kansalaisten vahva luottamus hallintoon • hyvin hallittavat asiakasmäärät • teknologiayhteisyys koko yhteiskunnassa • kansalaisten hyvä koulutustaso ja tietotekniikkaosaaminen • homogeeninen toimintaympäristö <p>Sähköinen asiointi</p> <ul style="list-style-type: none"> • palvelut vahvasti kehitteillä • yhteiset asiointin peruspalvelut: suomi.fi, yritys-suomi.fi, lomake.fi ja TYVI 	<p>Ohjaus</p> <ul style="list-style-type: none"> • keskitetyn tietohallinnolla on vain linjauksia, ei toimintasuunnitelmaa • linjausten toimeenpano ontuu • tietohallinnon ja toiminnan kehittäminen eivät aina kohtaa • ohjaus heikkoa ja toimivallassa epäselvyyksiä • vertailukelpoiset mittarit tietohallinnon tehokkuudesta puuttuvat <p>Tietohallinto toiminnan kehittämisen osana</p> <ul style="list-style-type: none"> • tietotekniikan mahdollisuuksia ei ymmärretä ja tietotekniikkaa ei kaikilta osin osata hyödyntää • sähköinen hallinto kehittyy hitaasti <p>Resurssit</p> <ul style="list-style-type: none"> • resurssien kohdentaminen puutteellista • henkilöstörakenne ongelmallinen: osaaminen ohutta erityisesti uusien ratkaisujen tuottamisessa (tietojärjestelmäprojektien läpivienti, laadunvalvonta, ostaminen, ulkoistaminen) <p>Tietojärjestelmät</p> <ul style="list-style-type: none"> • hajanainen IT- infrastrukturi • yhteiset arkkitehtuurikuvaukset puuttuvat • tekninen ja sisällöllinen yhteentoimimattomuus • tietojärjestelmähankkeet usein pitkiä ja lopputulokset osittain taloudellisesti epäonnistuneita ja puutteellisia • tietojärjestelmien tekninen ympäristö osin vanhentunut • varajärjestelmät puuttuvat osittain <p>Toimintatavat</p> <ul style="list-style-type: none"> • IT- toiminta keskittyy operatiiviseen ajatteluun, kun pitäisi nähdä pidemmälle • hajanaisuus toimintatavoissa ja tekniikassa • luottamus yhteisiin hankkeisiin puuttuu <p>Toimintaympäristö</p> <ul style="list-style-type: none"> • loppukäyttäjien osaamistaso paikoittain heikko • vuosibudjetointi investointeihin huonosti sopeva • tietojen hinnoittelu estää niiden tehokkaan käytön • yhteisten palvelujen rahoitus- ja tuotantomallit puuttuvat

Mahdollisuudet	Uhkat
<p>Ohjaus</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjauksen ja vastuiden selkiyttäminen • resurssien kohdentaminen koko valtionhallinnon tasolla <p>Tietohallinto toiminnan kehittämisen osana</p> <ul style="list-style-type: none"> • toiminnan ja tietohallinnon kehittämisen yhteensovittaminen • tuottavuuden parantaminen • palveluiden uudelleenorganisointi ja rakenteiden kehittäminen • mahdollistaa palvelujen tarjoamisen sähköisesti ja perinteisesti yhdestä portaalista tai palvelupisteestä • itsepalvelun lisääminen • joustavat työmenetelmät uutta teknologiaa hyödyntäen <p>Resurssit</p> <ul style="list-style-type: none"> • resurssien ja palveluiden poikkihallinnollisuus • henkilöstön laaja-alainen kehittäminen, verkottuminen, käyttö ja keskittäminen • tuki- ja osaamispalveluita verkossa • henkilöresurssitarpeen vähentäminen tietojärjestelmäkirjoa kaventamalla <p>Tietojärjestelmät</p> <ul style="list-style-type: none"> • kustannustehokkuus • volyymietujen hyödyntäminen palveluiden hankinnoissa • IT -palveluiden ulkoistaminen • tietojen laaja yhteiskäyttö • keskitetty järjestelmähallinta • moninkertaisen työn vähentäminen perustietojärjestelmiä yhtenäistämällä <p>Toimintatavat</p> <ul style="list-style-type: none"> • yhtenäisillä menettelyillä ja toimintatavoilla mahdollisuus vaikuttaa tuotteiden laatuun ja toimittajien toimintatapoihin 	<p>Ohjaus</p> <ul style="list-style-type: none"> • muutosvastarinta keskitettyyn ohjaukseen • epäselvät vastuut • keskittäminen vie palvelua kauemmaksi asiakkaasta • keskittäminen epäonnistuu ja lisää sirpaleisuutta • lyhytnäköinen ajattelu suunnittelussa <p>Tietohallinto toiminnan kehittämisen osana</p> <ul style="list-style-type: none"> • siirtyminen sähköisiin palveluihin ei tuokaan tuottavuushyötyä, kun joudutaan ylläpitämään myös perinteinen palveluympäristö <p>Resurssit</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaavaa henkilöstön puuttuminen: eläköityminen aiheuttaa hetkellisen osaamisvajeen ja epäyhtenäiset järjestelmäkokonaisuudet monien eri osajien tarpeen <p>Tietojärjestelmät</p> <ul style="list-style-type: none"> • tietosuojan pettäminen • tietoturvan ja varajärjestelmien pettäminen • vanhenevat tietojärjestelmät ja hidas kehittämistähti johtaa järjestelmien toimintahäiriöihin <p>Toimintaympäristö</p> <ul style="list-style-type: none"> • budjettirahoitus pienenee • hankintatoimen ajautuminen kriisin hidastaa kehittämistä, tekee pitkäaikaisten kumppanuuksien rakentamisen vaikeaksi ja ohjaa itse tekemiseen • yhteiskunnan riippuvuus tietotekniikasta, erityisesti Internetistä • tietohallintopalvelujen tarjonta markkinoilla keskittyy edelleen (laatu huononee, hinnat nousevat) • kilpailu IT- toimittajien huippuammattilaista yritysten kanssa

6. Tavoitteet valtionhallinnon IT -toiminnan kehittämiseksi

6.1. Visio

**Valtion yhteisellä IT- toiminnalla
asiakslähtöisiä palveluita
sekä
joustava, tehokas, turvallinen,
ja verkottunut
hallinto.**

6.2. Strategiset tavoitteet

Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut

Tietoa hallinnosta ja sen toiminnasta on tarjolla asiakkaille helposti ja ymmärrettävästi.

Valtionhallinnon palvelut on rakennettu asiakslähtöisesti ja kattavasti.

Tehokas, turvallinen, verkottunut hallinto

IT -toiminta tukee ja mahdollistaa valtionhallinnon tuottavuuden parantamista, poikkihallinnollista toimintaa ja rakennemuutoksia.

Valtionhallinnon IT -ympäristö on yhtenäinen sekä teknisesti ja tietosisällöllisesti yhteentoimiva.

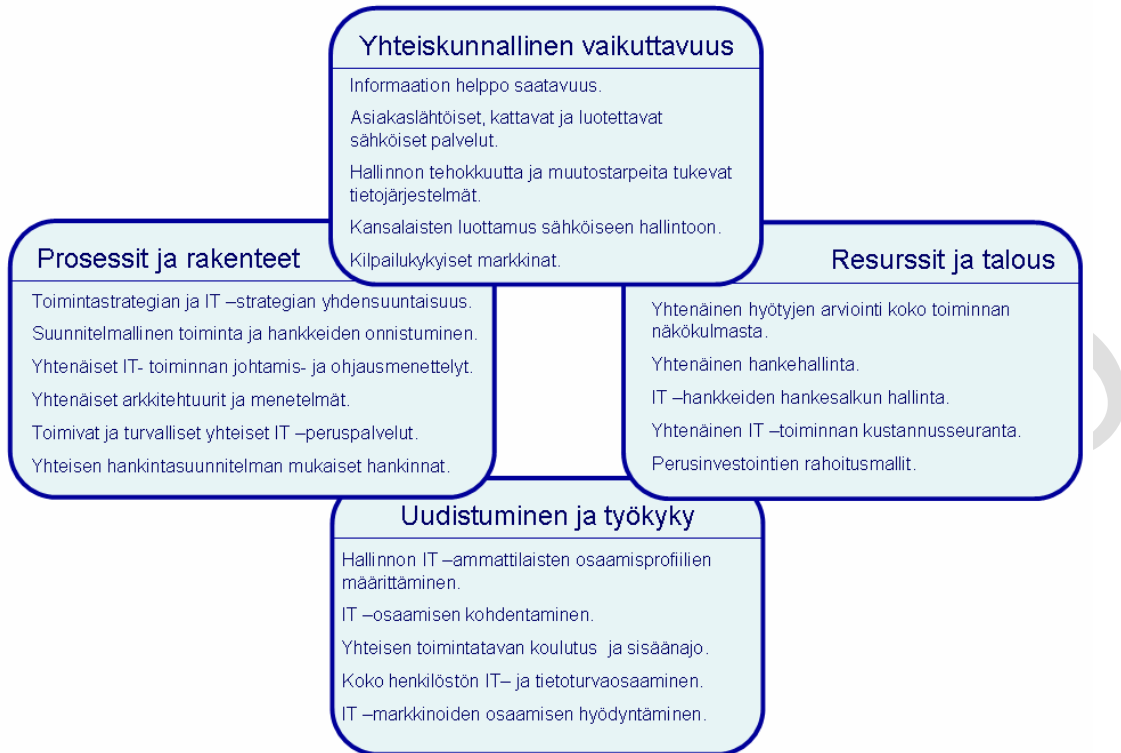
IT -toiminta on kustannustehokasta ja sitä ohjataan konsernimaisesti.

IT -toiminnan palvelutaso ja riittävä tietoturvan taso on varmistettu kaikissa olosuhteissa.

IT -peruspalvelut tuotetaan keskitetysti

Valtionhallinnon IT -osaaminen ja asiantuntijuus yhdistettynä hallinnon toiminnan tuntemukseen on sekä laadullisesti että määrällisesti riittävää ja se on kohdistettu painopistealueiden mukaisesti.

6.3. Kriittiset menestystekijät

6.4. Mittarit

7. Valtiohallinnon IT-toiminta tavoitetilassa

7.1. Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut

Sähköiset palvelut ja yhden hallinnon näkymä kansalaisille, yrityksille ja yhteisöille

Valtiovallinnon sähköiset palvelut on järjestetty yhtenäiseksi palvelukokonaisuudeksi, jonka kautta on tarjolla kansalaisille elämäntilannetta sekä yrityksille ja yhteisöille niiden linkaarta vastaavat palvelut. Palvelukokonaisuus sisältää ne hallinnon palvelut, jotka on mahdollista toteuttaa sähköisinä. Palvelujen ulkonäkö ja toiminta on yhtenäistetty sekä toteutettu helppokäyttöiseksi, tietoturvaloiseksi ja monta eri kanavaa pitkin saavutettavaksi. Yksittäisiä palveluita on käytettävissä myös muiden palveluntuottajien toimialakohtaisissa ja alueellisissa palvelukokonaisuuksissa.

Sähköiset palvelut ovat käytössä ympärivuorokautisesti seitsemänä päivänä viikossa. Kansalaisten ja yritysten käytössä on sähköisten palvelujen keskitetty neuvontapalvelu. Palvelut on kuvattu sähköisessä asiointioppaassa. Valtaosa kansalaisista tuntee sähköiset palvelut tehokkaan markkinoinnin ansiosta ja palveluita käytetään laajasti.

Sähköiset palvelut on rakennettu niin, että viranomaisella olevat tiedot hyödynnetään palvelussa ja tiedot liikkuvat sujuvasti viranomaisten välillä kansalaisten tietosuojaaj kunnioittaen ja hyvää tiedonhallintatapaa noudattaen. Tietojen yhteiskäytöllä ja ennakkoivilla palveluilla on vähennetty asiakaskontaktien tarvetta ja parannettu palvelutasoa.

Usean viranomaisen tietoja hyödyntävät palveluprosessit on tunnistettu, niille on määritelty omistajat ja ne on rakennettu asiakkaiden toimintaa tukeviksi. Kansalaisella ja yrityksellä on mahdollisuus seurata omien vireillä olevien asioidensa käsittelyn tilaa ja tarkastaa, mitä tietoja viranomaisilla on hänestä hallussaan. Viranomaisten tekemät päätökset ovat sähköisesti haettavissa yhdestä paikasta.

Toiminnan avoimuus, kansalaisten osallisuus ja informaation levittäminen

Hallinnon toiminta on avointa: tietoa hallinnon toiminnasta on tarjolla kansalaisille selkeästi esitettynä, ja tiedot ovat helposti löydettävissä. Kansalaiset, yritykset ja yhteisöt voivat antaa sähköisesti palautetta hallinnon toiminnasta ja osallistua kumppaneina sen kehittämiseen. Hallinnon tuottamaa tietoa on tarjolla kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen käyttöön sekä jatkojalostusta varten. Tiedon hinnoittelun periaatteet hallinnon ulkopuolisille käyttäjille on selkiytetty.

Luottamus sähköiseen hallintoon

Tietoturvalisuus on integroitu toimintaan ja tietojärjestelmiin. Sähköisten palvelujen käyttäjä voi aina palveluita käyttäessään varmistaa, minkä hallinto-organisaation kanssa hän asioi.

Kansalaisten tietojen suojaaminen viranomaisten järjestelmissä on suunnitelmallisesti toteutettu hyvää tiedonhallintatapaa noudattaen. Kansalaisella on mahdollisuus tarkistaa, mihin tarkoituksiin hänen tietojaan on käytetty.

Valtionhallinnossa on käytössä yhtenäinen tunnistamispalvelu kansalaisille, yrityksille ja yhteisöille. Palvelussa voi olla useita tunnistamistapoja. Sähköisen identiteetin hallinnoinnin osalta on selvitetty, missä määrin se voisi ja sen tulisi olla pitkällä tähtäimellä valtion tehtävän. Biometrisen tunnistamisen käytön periaatteet on viety osaksi tietosuojalainsäädäntöä.

7.2. Tehokas, verkottunut hallinto

Toiminnan kehittämisessä on otettu IT:n tarjoamat mahdollisuudet huomioon, jotta hallinto pystyy tuottamaan nykyiset palvelut vähenevällä henkilömäärällä.

Yhteentoimivuus: edellytys tehokkaalle ja yhtenä näkyvälle hallinnolle

Hallinnon ja asiakkaan palvelurajapinta on yhtenäinen. Palvelut on rakennettu määriteltyjen palvelu-, tieto- ja teknisen arkkitehtuurin mukaisesti.

Hallinnon ydintietojärjestelmät on rakennettu yhteisin integraatio- ja rajapintaratkaisuin. Yhteiset arkkitehtuurit on otettu käyttöön. Tämä mahdollistaa tietojen tehokkaan yhteiskäytön ja aidon sähköisen hallinnon toteuttamisen.

Perustietovarantojen ylläpito ja hallinnointi on toteutettu nykyisen mallin mukaisesti hajautettuna, ja niiden käyttöä ja kehittämistä koordinoidaan keskitetysti. Perustietovarannot ovat hallinnon sisällä laajasti käytössä. Hallinnon sisäinen tietojen hinnoittelu on selkiytetty.

Yhteiset tietojärjestelmät

Talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut tuotetaan palvelukeskusmallin mukaisesti. Talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät on yhtenäistetty. Henkilötyön seurannan sekä projekti- ja hankehallinnan työkalut ovat yhteiset. Asiantuntijatyön tukemiseksi käytetään asiakirjojen käsittelyssä yhteistä dokumentinhallintajärjestelmää, joka on yhdistetty yhteiseen sähköiseen käyttö- ja päätearkistoon. Pitkäaikaissäilytettävien tietokantojen arkistointi on järjestetty keskitetysti.

Valtioneuvoston yhteisten järjestelmien kehittäminen ja ylläpito on keskitetty.

Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut

Valtionhallinnon perustietotekniikkapalvelut on määritetty, yhtenäistetty ja niiden hankinta keskitetty. Perustietotekniikkapalveluita ovat mm.: tieto- ja puheliikenne, työasemat toimisto- ja perusohjelmistoinen, turvallinen sähköposti sekä palvelinten käyttö- ja hallintapalvelut. IT- palvelujen määrittäminen, hankinta, ohjaus ja laadunvalvonta tuotetaan hallinnon sisällä keskitetysti. IT- palvelut ostetaan pääsääntöisesti kaupallisilta markkinoilta tai erityisyyistä hallinnon sisäiseltä toimittajalta. Kyseessä on pitkän tähtäimen määrätietoinen kehittämistavoite tilaaja-tuottajamallin toteuttamiseksi. Toteuttamisvaiheet selkeytyvät tarkemmassa suunnittelussa. Henkilöstövaikutuksia suunnitellaan erityisen tarkasti. Tarkoituksena on, että vuoden 2006 alkupuolella valtioneuvosto tekee periaatepäätöksen "Henkilöstövoimavarojen johtamisesta hallinnon muutoksissa". Myös yhteisten perustietotekniikkapalvelujen järjestämisessä ja suunnittelussa tul- laan noudattamaan tätä edellä mainittua valtioneuvoston periaatepäätöstä.

IT- palvelutuottajia kilpailutetaan säännöllisin välein kustannustehokkaiden ratkaisujen löytämiseksi ja ylläpitämiseksi. Hankintaosaamista on kehitetty niin, että ostettavat palvelut ovat kustannustehokkaita, toimintavarmoja ja turvallisia.

Yhtenäisen työasemaympäristön tukemiseen hallinnolla on keskitetty helpdesk – toiminto. Tarvittava lähituki on hajautettu, mutta keskitetysti johdettu.

Joustava työskentely

Hallinnon IT-järjestelmät ja tietoturvamenettelyt on yhtenäistetty, jolloin henkilöstö voi työskennellä missä tahansa toimipaikassa tai tehdä etätöitä. Virkamiesten tunnistamiseen ja käyttöoikeuksien hallintaan on käytössä yhtenäiset ratkaisut. Julkishallinnon yhteishakemistossa on virkamiesten yhteystiedot, ja ne ovat sieltä helposti haettavissa.

Yhteistyökumppaneille on järjestetty hallittu ja tietoturvallinen pääsy yhteistyön edellyttämiin hallinnon tietojärjestelmiin ja sähköisiin palveluihin.

IT- hallinta- ja ohjausmenettelyt

Valtionhallinnossa on käytössä yhtenäiset IT- toiminnan hallintamenettelyt. Tietohallintoinvestointien vaikutukset arvioidaan ja raportoidaan yhtenäisin menetelmin. Keskeiset hankkeet on koottu keskitetysti hallinnoituun IT- hankesalkkuun, ja ne käsitellään osana TTS- ja budjettiprosesseja.

Tietojärjestelmien uudistamissuunnitelmat sisällytetään strategia-asiakirjoihin, ja tietojärjestelmät ovat yleisesti tuettua tekniikkaa. Ylläpitokustannusten ja investointien kehittymistä seurataan. Jatkuvien IT- kustannusten budjetointiin ja seurantaan on olemassa yhteiset menettelyohjeet ja ratkaisut.

Hankehallintaan, tietojärjestelmien määrittelyyn ja dokumentointiin sekä palveluhankintoihin on määritelty yhteiset hyväksi todetut menetelmät, joita käytetään sekä yhteisten IT- palveluiden hankinnassa että virastojen ydintoimintaan liittyvien hankkeiden hallinnassa. Tietojärjestelmä- ja palveluhankinnat toteutetaan niin, että lukkiutuminen yhden toimittajan palvelujen käyttöön vältetään.

IT- palvelujen prosessit ja palvelutasot on määritelty ja laatusopimukset tehty yleisesti käytettyjen mallien mukaisesti, ja niiden toteutumista seurataan.

Tietojärjestelmien toimintavarmuus

Tietoturvaratkaisut suunnitellaan osana järjestelmäsuunnittelua. Kaikki valtionhallinnon tietojärjestelmät täyttävät määritellyt tietoturvallisuuden perustason vaatimukset, ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen tietojärjestelmät täyttävät korkean tietoturvatason vaatimukset. Keskeisten tietojärjestelmien jatkuva toiminta on varmennettu palvelun vaatimalla tavalla. Valtionhallinnossa on käytössä turvallinen tietoliikenneverkko.

Tietojärjestelmien ja toiminnan yhtenäiset tietoturva-auditointimenettelyt ovat käytössä. Tietoturvan toteutumista valvotaan ja tietoturvapoikkeamista raportoidaan yhtenäisin menetelmin.

Valtion toimintojen turvaaminen ja varautuminen

Palveluita ostettaessa arvioidaan, mitkä vaikutukset ulkoistamispäätöksillä on valtion toiminnalle ja erityisesti valtion turvallisuustoiminnalle normaalioloissa sekä normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

7.3. Toimintaperiaatteet

7.3.1. Vastuut

Virasto/laitos

Virasto vastaa omasta IT- toiminnastaan:

- IT- toiminnan kehittämisstrategiasta ja talousohjauksesta,
- IT- toiminnan kytkemisestä viraston ydintoiminnan suunnitteluun,
- ydintoiminnan tietojärjestelmäpalveluiden toteuttamisesta ja hallinnoinnista valtionhallinnon yhteisten arkkitehtuurien mukaisesti,
- perustietotekniikkapalveluista hyödyntäen valtionhallinnon ja oman hallinnonalansa yhteisiä palveluita silloin, kun niitä on tarjolla sekä
- tukitoiminnan tietojärjestelmistä hyödyntäen valtionhallinnon ja oman hallinnonalansa yhteisiä tukitoiminnan tietojärjestelmiä.
- tietoturvallisuudesta ja varautumisesta

Kukin virasto ja laitos määrittää tarkemman vastuujaoon viraston sisällä.

Hallinnonala

Ministeriö vastaa omasta IT- toiminnastaan sekä hallinnonalansa IT- toiminnan yhteensovittamisesta ja huolehtii, että hallinnonalalla noudatetaan valtionhallinnon IT- strategiaa, yhteisiä arkkitehtuureja menetelmiä sekä käytetään valtionhallinnon yhteisiä IT- palveluita silloin, kun niitä on olemassa.

Valtion IT- toiminnan johtamisyksikkö

Valtion IT- toiminnan johtamisyksikkö vastaa:

- valtionhallinnon IT- toiminnan johtamisesta ja koordinoinnista,
- valtiohallinnon IT- strategiasta ja yhteisten IT- toimintojen toteuttamisesta,
- IT- strategian kytkemisestä hallinnon kehittämiseen,
- yhteisistä arkkitehtuureista ja menetelmistä,
- omistajana yhteisten IT- palveluiden kehittamisestä sekä tuotannon ohjaamisesta ja laadusta,
- IT- toiminnan talousohjauksesta,
- IT- toiminnan tietoturvallisuuden ja varautumisen ohjaamisesta,
- kunta-valtio –yhteistyöstä ja
- EU- ja muusta kansainvälisestä IT- toiminnan yhteistyöstä valtionhallinnon edustajana.

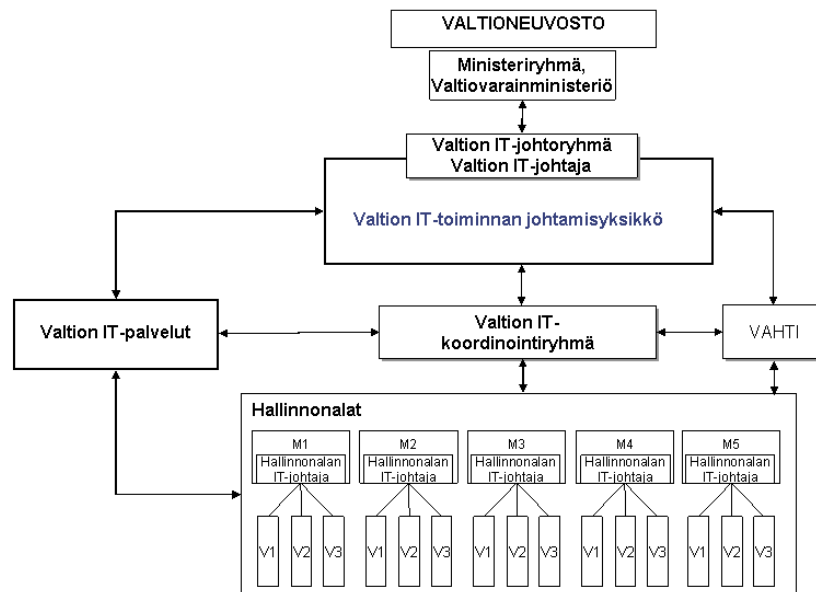
Valtion IT- palvelut yksikkö

Valtion IT- palvelut yksikkö vastaa valtionhallinnon yhteisistä IT- palveluista:

- osallistuu palveluiden kehittämishankkeisiin,
- palveluiden toteuttamisesta, ylläpidosta ja jatkokehityksestä,
- palvelutuotannosta ja sen laadusta,
- asiakasyhteistyöstä ja palvelujen laskutuksesta sekä
- käyttäjätuesta.

Vastuu koskee sekä itse tuotettuja että ostettuja palveluita.

7.3.2. Organisaatio

7.3.3. Yhteistoiminta ja päätöksenteko

Valtion IT- johtoryhmä

Valtion IT- johtoryhmä käsittelee valtiohallinnon IT- toiminnan keskeiset linjaukset, strategian, toimintasuunnitelmat ja isot kehittämishankkeet valtion IT- johtajan esittelystä. Johtoryhmä tukee toiminnallaan valtioneuvostoa ja valtiovarainministeriötä valtiohallinnon yhteiseen IT- toimintaan liittyvässä päätöksenteossa.

Mikäli valtion IT- johtoryhmä pitää aiheellisena, voidaan isoja ratkaisuja viedä käsiteltäväksi koko valtiohallinnon osalta kansliapäällikkökokoukseen ja ministeriryhmiin tai päätettäväksi valtioneuvoston yleisistuntoon.

Valtion IT- koordinaatioryhmä

Valtiohallinnon IT –koordinaatioryhmä yhteensovittaa IT- toimintaa. IT- koordinaatioryhmä valmistelee yhdessä valtiohallinnon IT –toiminnan johtamisyksikön kanssa valtion IT –johtoryhmälle esityksiä valtiohallinnon yhteisiksi IT –palveluiksi ja arkkitehtuuriksi. Koordinaatioryhmä seuraa yhteisten IT –palvelujen toteuttamista, käyttöä ja laatua.

Koordinaatioryhmän jäsenet vastaavat siitä, että kehittämissuunnitelmat ja valtion IT- johtoryhmän tekemät päätökset ovat edustamansa hallinnonalan virastojen ja laitosten tiedossa ja edistävät niiden toteuttamista omalla hallinnonallallaan. Samoin koordinaatioryhmän jäsenet vastaavat hallinnonalojensa kehitystarpeiden ja keskeisten hankkeiden tiedottamisesta valtion IT- toiminnan johtamisyksikölle.

Valtion tietoturvallisuuden johtoryhmä

Valtion tietoturvallisuuden johtoryhmä (VAHTI) jatkaa aktiivista toimintaansa. Sen tavoitteena on parantaa valtiohallinnon toimintojen luettavuutta ja jatkuvuutta kehittämällä tietoturvallisuutta sekä edistää tietoturvallisuuden saattamista kiinteäksi osaksi

valtionhallinnon kaikkea toimintaa. VAHTI käsittelee tietoturvallisuutta koskevat määräykset, ohjeet, suositukset ja tavoitteet sekä muut tietoturvallisuuden linjaukset ja toimenpiteet.

Valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmä VAHTI on integroitu osaksi valtion IT- toiminnan kokonaisohjausta. Tietoturvallisuuden keskeisimmät linjaukset ja suunnitelmat käsitellään myös valtion IT-johtoryhmässä. VAHTI tekee yhteistoimintaa valtion IT- koordinaatioryhmän kanssa. Se myös informoi hankkeistaan säännöllisesti valtion IT-koordinaatioryhmää.

Muut yhteistyöryhmät

Strategian eri kehittämisohjelma-alueille perustetaan yhteistyöverkostoja tukemaan ohjelman tehokasta ja asiantuntevaa läpivientiä. Tällaisia yhteistyöverkostoja voisi olla esimerkiksi sähköisen asioinnin ja yhteentoimivuuden osa-alueilla.

Hallinnonalojen IT- toiminnan koordinoitiryhmät

Jokaisessa ministeriössä tulee olla hallinnonalan IT- toiminnan johtamisesta ja koordinoinnista vastaava henkilö, joka toimii hallinnonalan IT- toimintojen ohjausryhmän puheenjohtajana. Ryhmä vastaa siitä, että hallinnonalan IT- strategia on yhdensuuntainen valtion IT- strategian kanssa sekä valmistelee hallinnonalan yhteisiä IT- palveluja ja edistää yhteistoimintaa ja tiedonkulkua hallinnonalan virastojen kesken.

7.3.4. Toiminnan suunnittelu ja ohjaus

IT- toiminnan suunnittelu ja ohjaus on osa tulosohjausprosessia ja sitä käsitellään osana toiminta- ja taloussuunnittelua ja talousarvioprosessia.

Ministeriöt ja virastot esittävät IT- toiminnan kehittämishankkeensa kustannus/ hyötylaskelmineen ja aikatauluineen toiminta- ja taloussuunnitelmissaan ja talousarvioesityksessään.

Ministeriö hallinnoi hallinnonalan IT- hankesalkkua. Hallinnonalan tietohallinnon ohjauksesta vastaava henkilö esittelee kustannuksiltaan merkittävät hankkeet tai ne, joissa käsitellään useissa virastoissa käytössä olevaa perustietovarantoa, valtion IT- koordinaatioryhmässä.

Valtion IT- toiminnan johtamisyksikkö hallinnoi merkittävimmät hakeet sisältävää koko valtionhallinnon hankesalkkua. Valtion IT- toiminnan johtamisyksikkö antaa lausunnot merkittävistä hankkeista, ja ne käsitellään valtion IT- johtoryhmässä ja raha-asiaivaliokunnassa.

Valtion IT- toiminnan johtamisyksikkö valmistelee koordinaatioryhmän tukemana yhteisiä IT- palveluita koskevat esitykset valtion IT- johtoryhmälle.

Kustannuseuranta

IT- toiminnan kustannuksia seurataan virasto-, hallinnonala ja koko valtionhallinnon tasolla yhtenäisin menettelyin säännöllisesti.

Rahoitus ja laskutus

Yhteiset IT- investoinnit rahoitetaan keskitetysti. Ministeriöitä, virastoja ja laitoksia velotetaan palveluista käytön mukaisesti perimällä palveluiden tuottamisen omakustannushinta.

Palvelutuotanto

Valtion IT- toiminnan johtamisyksikön ohjauksessa toimii valtion IT- palvelut yksikkö, joka tarjoaa valtionhallinnon yhteisiä IT- palveluita. Yksikköä johdetaan keskitetysti, mutta se voi koostua useasta eri toimipisteestä.

Valtion IT- palvelut -yksikkö koostuu asiantuntijoista, joilla on ostamisen ja kehittämisen laaja-alaista osaamista. Palveluyksikkö kehittää jatkuvasti perustietotekniikkapalveluita, jotka hankitaan pääsääntöisesti kilpailuilta markkinoilta. Palveluyksikkö tukee yhteisten tietojärjestelmien kehittämistä, käyttöönottoa ja ylläpitoa sekä järjestää käyttötuen. Järjestelmien rakentaminen ja ylläpito ostetaan ulkopuolisilta palvelutoimittajilta valmisohjelmistoina.

Osaamisen kehittäminen

Valtiohallinnon IT- ammattilaisille ja ydintoiminnan kehittämisprojektien päälliköille ja niihin osallistuville henkilöille on määritelty IT- strategian mukaisesti osaamisprofiilit. Tarvittava koulutus on organisoitu. Erityisesti on panostettu IT- palvelujen ostamisen osaamisen kehittämiseen. Hankehallinnalle, sopimusmenettelyille, tietojärjestelmien vaatimusmäärittelylle, palvelusopimusten hallinnalle, tietojärjestelmien dokumentoinnille ja auditoinnille on määritelty yhteiset menettelyt, jotka on otettu käyttöön virastoissa.

IT- ammattilaisille järjestetään mahdollisuuksia laajentaa ja syventää osaamistaan erilaisissa työtehtävissä IT- toiminnan osa-alueilla. Tässä toiminnassa lähtökohtana on henkilöstön oma aktiivisuus ja halu panostaa osaamiseensa.

Valtiovarainministeriö

Hankekuvaukset

Liite valtionhallinnon IT-strategiaan

Luonnos
13.1.2006

1 (17)

Hankekuvaukset

Liite valtionhallinnon IT-strategiaan

Liitteet:

Toimintasuunnitelma janakaaviona

Toimintasuunnitelma vuosirenkailla

Sisältö

1 Strategian toimeenpano	3
2 Kehittämishjelmat	3
3 Yleisten edellytysten kehittäminen	4
3.1 Tietohallinnon johtaminen ja organisointi	4
3.2 Muutoksen hallinta	5
3.3 Muut edellytykset	6
4 Asiakaslähtöiset sähköiset palvelut -kehittämishjelma	6
5 Yhteentoimivuus (tietohallinnon arkkitehtuurit ja menetelmät) -kehittämishjelma.....	9
6 Yhteiset tietojärjestelmät -kehittämishjelma.....	11
7 Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut -kehittämishjelma	14
8 Tietoturvallisuuden -kehittämishjelma	15
9 Riskianalyysi	17

1 Strategian toimeenpano

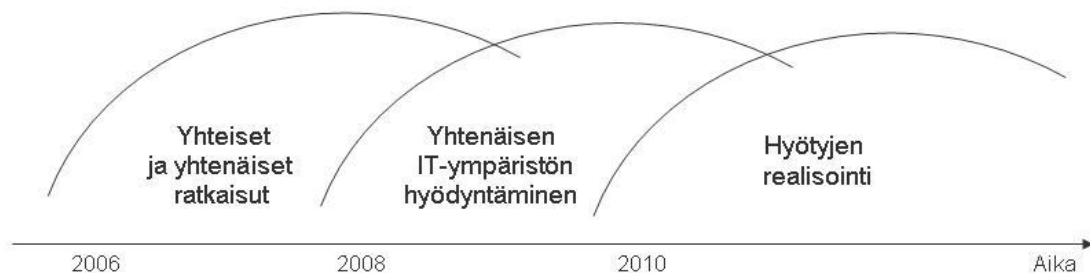
Hallinnon tuottavuuden kohottamiseksi on kehitettävä kokonaan uusia toimintamalleja ja ratkaisuja. Valtionhallinnon yhteisellä IT- toiminnan kehittämisen avulla on merkittävä rooli muutoksen mahdollistajana. Yhteiset sähköisen asiointin tukipalvelut sekä tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus mahdollistavat asiakaslähtöisten sähköisten palvelujen rakentamisen. Yhteisten IT- palveluiden ja tietojärjestelmien avulla poistetaan päällekkäisyyksiä, nostetaan toiminnan sisäistä tehokkuutta ja samanaikaisesti parannetaan valtion IT- toiminnan kustannustehokkuutta. Kehittämisessä on varmistettava valtion toiminnan jatkuvuus myös normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Strategian toteuttamista on kuvattu viidellä ohjaustasolla, joiden keskinäinen riippuvuus on analysoitu strategian laadinnan aikana:

- Strategiset tavoitteet
- Valtionhallinnon IT- toiminnan tavoitetilä
- Kehittämishjelmat
- Hankkeet
- Projektit.

IT-strategian toteuttaminen jakautuu karkeasti kahteen vaiheeseen:

- yhteisten ja yhtenäisten ratkaisujen luominen ja
- yhtenäisen IT-ympäristön hyödyntäminen

2 Kehittämishjelmat

Valtion IT-strategiaa toteutetaan seuraavilla kehittämisohjelmilla:

- Asiakaslähtöiset sähköiset palvelut
- Yhteentoimivuus (tietohallinnon arkkitehtuurit ja menetelmät)
- Yhteiset tietojärjestelmät
- Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut
- Tietoturvasuus

Kehittämishjelmat jakautuvat edelleen hankkeisiin ja hankkeet projekteihin silloin, kun se on perusteltua.

Kehittämishjelmien onnistumista tuetaan parantamalla IT- toiminnan yleisiä toiminta-edellytyksiä.

Haasteet	Strategiset linjaukset	Kehittämishjelmat	Kärkihankkeet
Muuttuvat palvelu- tarpeet ja odotukset Hallinnon avoimuus ja luotettavuus Globalisaatio EU-integraatio Tuottavuus Väestön ikääntyminen Henkilöstöä eläkkeelle Alueellinen epätasapaino Toiminnan jatkuvuu- den turvaaminen	Tyytyväiset asiakkaat, joustavat palvelut Tehokas, turvallinen, verkottunut hallinto	Asiakaslähtöiset sähköiset palvelut Yhteentoimivuus Yhteiset tietojärjestelmät Yhtenäiset perus- tietotekniikkapalvelut Tietoturvallisuus	Kansalaisten ja yritysten tunnistaminen Sähköisten palvelujen alusta Yhteiset arkkitehtuurit Rajapinnat perustieto- varantoihin Talous- ja henkilöstöhallinto Dokumentinhallinta ja arkisto Virkamiehen tunnistaminen ja käyttöoikeuksien hallinta Yhteinen, turvallinen tieto- liikenneverkko Sähköposti, kalenteri Tietoturvasojen määrittely Varautuminen Hankesalkun hallinta

3 Yleisten edellytysten kehittäminen

3.1 Tietohallinnon johtaminen ja organisointi

Johtaminen ja organisointi jakautuu neljään osa-alueeseen:

- IT- toiminnan johtamisyksikön resursointi ja organisointi
- Valtion IT- palvelut –yksikön toiminnan käynnistys
- Talousohjaus ja hankesalkun hallinta
- Lainsäädäntötarpeet

Valtion IT- toiminnan uudistamisen lähtökohtia ovat mm. IT- toiminnan kustannustehokkuus, valtionhallinnon tuottavuuden tehostaminen sekä yhtenäisten ja yhteentoimivien IT- ratkaisujen mahdollistava joustavuus valtionhallinnon palveluissa ja rakenteissa.

Valtion IT- toiminnan johtamisyksikköön hankitaan tarvittava määrä henkilöresursseja toteuttamaan toimintasuunnitelmaa. Johtamisyksikön resurssien täydentäminen tapahtuu pääosin vuoden 2006 aikana. Henkilöresurssien oikea määrä ja kohdentuminen varmistavat tavoitteiden saavuttamisen.

Valtion IT- palvelut –yksikön toiminta käynnistetään vuoden 2007 aikana. Se edellyttää monipuolista palvelujen ja resurssien käytön suunnittelua ja valmistelua, joiden tulee alkaa vuoden 2006 alussa. Valtion IT- palvelut- yksikön tehtävänä on tuottaa sovitut, keskitetyt IT- palvelut koko valtionhallinnolle. Tavoitteen toteuttaminen sisältää mm. yksikön paikan määrittämisen ja perustamisen valtionhallinnon organisaatiossa, tehtävien täs-

mentämisen, vetäjän ja muun henkilöstön hankinnan, toimintasuunnitelman laatimisen, palvelujen ja palveluprosessien suunnittelun, asiakassuhteiden luonnin ja sopimusten laadinnan palvelutasoineen sekä lukuisia muita organisointiin liittyviä tehtäviä.

Valtion IT –toimintaa varten muodostetaan keskitetty kehittämisbudjetti yhteisiä hankkeita varten vuodesta 2006 alkaen ja sen jälkeen vuosittain IT- toiminnan toimintasuunnitelman mukaisesti.

Kaikista valtionhallinnon isoista IT- hankkeista muodostetaan hankesalkku kokonaisuuden seuranta ja koordinoitua varten. Lisäksi tavoitteena on yhtenäistää IT- hankkeiden kustannus-hyötyarviointia ja kehittää niihin liittyviä käsittely- ja päätöksentekokäytäntöjä. Koko valtionhallinnon IT- kustannusten ja tunnuslukujen seuranta tehostetaan. Lisäksi on tarvetta parantaa käytettävissä olevia tietoja olemassa olevan IT- pääoman arvosta sekä nykyaikaistaa sopimusehtoja.

Valtion IT- strategian toteuttaminen edellyttää myös lainsäädäntömuutoksia. Esille ovat tähän mennessä nousseet mm. tietohallintolaki, jo meneillään oleva julkisuuslain tarkistaminen ja laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa.

3.2 Muutoksen hallinta

Muutoksenhallinnan osa-alueet ovat:

- Henkilöstösuunnittelu
- Osaamisen kehittäminen
- Tiedottaminen
- Parhaiden käytäntöjen jakaminen

Osaamisen kehittämisen tavoitteena on huolehtia siitä, että toimintasuunnitelmat ja käytettävissä oleva osaaminen ovat tasapainossa. Hankkeen osatehtäviä ovat nykyisen osaamisen kartoitus, osaamistarpeiden kartoitus ja osaamisen kehittäminen.

Kun tehtävät ja osaamisresurssit ovat keskenään tasapainossa, niin riskit vähenevät, toiminta saavuttaa tavoitteensa ja ihmiset jaksavat. IT- strategia koskee yli sataa valtion virastoa ja n. 120 000 työntekijää. Muutoksen ja muutosvastarinnan hallinnan kannalta on olennaista, että hallinnonaloilla ja henkilöstöllä on käytettävissään oikeata osaamista IT-strategiaan läpiviennin kannalta.

Riittävän osaamisen varmistaminen on myös taloudellisessa vertailussa tehokkainta, koska laatupoikkeamista, virheistä ja vääristä valinnoista aiheutuu helposti ylimääräisiä kustannuksia.

Tarkoituksena on huolehtia systemaattisesti ja määrääjain valtion IT- strategian toteuttamiseen liittyvästä tiedottamisesta. Tavoitteena on, että valtionhallinnon henkilöstöllä ja muilla sidosryhmillä on oikeata tietoa valtion IT- strategiasta ja sen toteuttamisesta. Hallinnonalat, järjestelmätoimittajat ja kumppanit voivat varautua tuleviin haasteisiin etukäteen, kun kehittämishankkeet ja aikataulut ovat tiedossa. Valtio hyötyy imagollisesti ja resurssisäästöinä, kun toimintatapaa uudistetaan suunnitelmallisesti.

Suunnitellaan ja otetaan käyttöön parhaiden käytäntöjen jakaminen. Se vauhdittaa hyvien ratkaisujen leviämistä hallinnossa.

3.3 Muut edellytykset

Perustietovarantojen rooli ja niihin liittyvät yhteiset ratkaisut ja palveluntarjonta suunnitellaan yhdessä rekisteripoolin kanssa. Perustietovarantoihin liittyvät yhteydet, tietojen luovutukset ja käyttövaltuuksien hallinta muulle valtionhallinnolle tai ulkopuolisille yrityksille järjestetään yhtenäisesti.

Tietoluovutusten hinnoittelun periaatteiden yhtenäinen sopiminen ja toteuttaminen sekä valtionhallinnon sisällä eri hallinnonalojen kesken että ulkopuolisille kumppaneille ja yrityksille on ehdoton edellytys tietojen tehokkaalle yhteiskäytölle.

4 Asiakaslähtöiset sähköiset palvelut -kehittämisohjelma

Ohjelman tavoitteena on luoda hallinnon yhteiset sähköisen asioinnin pelisäännöt sekä luoda suomi.fi:stä ja yritys-suomi.fi:stä vuorovaikutteinen sähköisen asioinnin kokonaisuus, johon hallinnonalat voivat toteuttaa palveluja hyödyntäen yhteisiä sähköisen asioinnin komponentteja ja noudattaen yhteisiä toimintamalleja. Myös aiemmin toteutetut sähköiset palvelut voidaan liittää palvelukokonaisuuteen.

Palvelukokonaisuuden asiakas on kansalainen tai yritys tai yhteisö.

Tavoitetila-kuvauksen mukaisesti ohjelman tavoitteita ovat:

- Asiakas löytää helposti omaa tilannettaan koskevat asiointipalvelut.
- Asiointi on mahdollista hoitaa sähköisesti ajasta ja paikasta riippumatta.
- Asiointiin on saatavilla opastusta.
- Asiakkaalla on mahdollisuus seurata omien vireillä olevien asioidensa käsittelyn tilaa.
- Viranomaisten päätökset löytyvät yhdestä paikasta.
- Asiakkaalla on mahdollisuus tarkistaa, mitä tietoja viranomaisella on hänestä hallussa.
- Asiakkaan on mahdollista nähdä verkosta mitkä viranomaiset ovat käyttäneet asiakkaan rekisteritietoja ja mihin tarkoitukseen.
- Tietoa hallinnon toiminnasta on saatavilla helposti käytettävässä muodossa.
- Sähköisen palautteen antaminen hallinnolle on mahdollista.
- Hallinnon tuottamaa tietoa on tarjolla käyttöoikeuksien rajoissa jatkojalostusta varten.

Ohjelman hankkeet ovat:

- Yhtenäinen sähköinen palvelukokonaisuus
- Asiakas- ja palvelutuki

Vaiheen 1 projekteissa luodaan perusta ympärivuorokautisesti käytettävälle 24/7 sähköiselle palvelukokonaisuudelle ja otetaan palveluja käyttöön. Vaiheen 2 hankkeissa lisätään palveluita ja asiointia muista kanavista sähköisiin kanaviin sekä järjestetään keskitetyt neuvontapalvelut.

Seuraavassa kuvataan hankkeita ja niiden alla olevia projekteja lyhyesti ottaen kantaa myös priorisointiin ja toteuttamisjärjestykseen.

Yhtenäinen sähköinen palvelukokonaisuus

Yhtenäisen sähköisen palvelukokonaisuuden toiminnallisuus ja arkkitehtuuri

Kansalaisille, yrityksille ja yhteisöille suunnattujen yhtenäisten sähköisten palvelujen kokonaisuus suunnitellaan toimintoinen ja arkkitehtuureinen. Laaditaan vaiheittain etenevä palvelukokonaisuuden kehittämissuunnitelma. Palvelukokonaisuudesta löytyvät asiakkaiden tarvitseman toiminnalliset ominaisuudet ja sähköisen asioinnin tukipalvelut. Palvelukokonaisuus on toteutettu toiminnoiltaan ja arkkitehtuuriltaan yhtenäiseksi, mikä helpottaa palvelujen käyttöä, kehittämistä ja ylläpitoa.

Palveluvaatimusten kuvaus edeltää arkkitehtuuriosuutta. Palvelukokonaisuutta kehitetään asteittain. Arkkitehtuurin kehittäminen jatkuu projektin jälkeen osana yleistä arkkitehtuurityötä.

Suomi.fi interaktiiviseksi palvelu- ja integraatioalustaksi

Suomi.fi portaalia ja siihen integroitua Lomake.fi –palvelua kehitetään sähköisen asioinnin alustaksi ja portiksi julkishallinnon palveluihin. Esitutkimuksessa selvitetään Yritys-suomi.fi –palvelun rooli palvelukokonaisuudessa. Suomi.fi:n toiminnallisuutta lisätään yllä kuvatun toiminnallisuusmäärittelyn mukaisesti.

Suomi.fi on jo nyt toimiva ja paljon käytetty palvelu. Toiminnallisuutta lisätään vaiheittain ja siirretään tuotantoon esitutkimusvaiheessa määriteltävän käyttöönottosuunnitelman ja tiedotussuunnitelman mukaisesti.

TYVI:n jatkokehittäminen

TYVI –palvelu (tietojen siirto yrityksiltä viranomaisille) on jo tällä hetkellä runsaasti käytetty palvelu ja mahdollistaa jo nykyisellään ennakoivien palvelujen rakentamisen asiakasrajapintaan. TYVI:n jatkokehittämisessä huomioidaan esiin nousseet kehittämistarpeet ja uusien teknologioiden tarjoamat mahdollisuudet. Projekti toteutetaan kiinteässä yhteistyössä arkkitehtuuriprojektien kanssa.

Poikkihallinnollisten prosessien identifiointi ja omistajien määrittely

Tunnistetaan hallinnonalojen läpi kulkevat palveluprosessit ja määritellään niille omistajat. Prosessien omistajat vastaavat palveluprosessien koordinoitua toteutuksesta yhteiseen palvelukokonaisuuteen.

Kanavastrategia ja arkkitehtuuri (sisältää mobiili ja digi-tv)

Kanavastrategia on selvitys ja linjaus siitä, mihin palveluihin eri asiointikanavat sopivat parhaiten. Kriteereinä käytetään palvelun laatua, palvelutuotannon tehokkuutta ja asiakastytyväisyyttä. Työ tehdään kiinteässä yhteistyössä arkkitehtuuriprojektin kanssa, jossa luodaan palvelukanavakohtaiset arkkitehtuurit ja määritellään tarvittavat tukipalve-

Liite valtionhallinnon IT-strategiaan

Luonnos
13.1.2006

8 (17)

lut. Kanavastrategiaa ylläpidetään projektin päättymisen jälkeen osana jatkuvaa arkkitehtuurien ylläpitotyötä.

Suostumuksen hallinta ja asiakkoittainen valtuutus

Palveluarkkitehtuuriin sisällytetään yhtenäinen toimintamalli ja rajapintamäärittelyt suostumusten ja asiakkoittaisen valtuutuksien rekisteröintiin ja hallintaan. Sähköisen asioinnin palvelukokonaisuuteen toteutetaan asianosaiselle mahdollisuus kätevästi rekisteröidä sähköisesti suostumuksensa ja asiakkoittaiset valtuutuksensa viranomaiselle käyttää eri viranomaisilla hallussa olevia asiakkaan tietoja kyseessä olevan asian käsittelyyn. Yhtenäinen toimintamalli koko hallinnossa edesauttaa tietosuojan toteutumista.

Sähköisten palvelujen kehittämisen ja käyttöönoton tuki virastoille

Tukitoiminto avustaa hallintoa kehittämään omia sähköisiä palvelujaan asiakkaille ja hyödyntämään yhteistä sähköisen asioinnin alustaa. Tukitoiminto on jatkuva toiminto projektivaiheen jälkeen.

Massatietoluovutukset jatkojalostusta varten

Massatietoluovutuspalvelu tukee lähinnä yritysten ja tutkimuslaitosten toimintaa silloin, kun ne käyttävät hallinnon rekistereissä olevaa tietoa jatkojalostettuna liiketoiminnassaan. Ennen palvelun rakentamista on tietojen hinnoittelun periaatteet yhdenmukaistettava ja tietojen käyttövaltuuksien hallinnointi järjestettävä.

My Government

Asiakas saa omalla henkilötunnuksellaan tai yritystunnuksellaan näkyviin omat hallinnossa vireillä olevat asiansa ja niiden käsittelytilanteen. Asiakas näkee myös mitä tietoa valtiolla on hänestä rekistereissään ja ketkä viranomaiset ovat näitä tietoja käyttäneet ja mihin tarkoitukseen.

Asiakas- ja palvelutuki

Hallinnon sähköinen palvelukartta ja asiointiopas

Sähköistä asiointiopasta täydennetään niin, että se sisältää asiakkaan elinkaareen liittyvät asiointitarpeet hallinnon kanssa prosessikuvauksineen. Hallinnon palveluista muodostuu asiointioppaaseen palvelukartta.

Asiakastuki ja neuvontapalvelut

Asiakkaat saavat tukea ja neuvontaa sähköisen palvelukokonaisuuden käytöstä. Neuvontapalvelut organisoidaan yhteiseksi keskitetyksi neuvontapalveluksi (call center), jolla on taustalla toisen tason tukena asiantuntijaverkostot.

Palvelun tarve on jatkuvaa ja sitä tarjotaan useaa kanavaa pitkin. Painopistettä voidaan siirtää puhelinneuvonnasta asteittain sähköisen neuvonnan puolelle.

5 Yhteentoimivuus (tietohallinnon arkkitehtuurit ja menetelmät) - kehittämisohjelma

Tavoitteena on hahmotella valtionhallinnon yhteiset arkkitehtuurit kokonaiskuvana, joka kattaa valtionhallinnon toimijat. Yhteinen arkkitehtuuri sisältää seuraavat osa-alueet:

- tietoarkkitehtuuri
- järjestelmäarkkitehtuuri
- tekninen arkkitehtuuri

Hankkeella tavoitellaan tietojärjestelmien parempaa yhteentoimivuutta, tietojen päällekkäisen keräämisen ja ylläpidon vähentämistä sekä päällekkäisten tietojärjestelmien vähentämistä. Hallinnon järjestelmissä tavoitellaan joustavuutta niin, että toiminnan sisällölliset ja rakenteelliset muutokset pystytään toteuttamaan kohtuullisissa aikatauluissa.

Tavoitteena on, että valtionhallinnon tietojärjestelmät suunnitellaan ja hankitaan noudattaen yhteistä arkkitehtuuria.

Yhteentoimivuuden kehittäminen keskittyy ensisijaisesti rajapintoihin ja sanastoihin. Sanastohakemiston avulla sanastomäärittelyä voidaan hyödyntää yli organisaatorajojen. Pitkän aikavälin tavoitteena on hallinnon keskeisten perussanastojen yhdenmukaisuus. Yhtenäistetty terminologia on tietojen yhteiskäytön ja hallinnonalojen välisten prosessien edellytys. Yhteisten tai yhteentoimivien sanastojen avulla viranomaiset voivat edistää tietojen sujuvaa siirtymistä tietojärjestelmästä toiseen.

Ydintoiminnan tietojärjestelmät voidaan kiinnittää asiointiprosesseihin teknisten palvelurajapintojen avulla. Tiedon kopiointi ja päällekkäinen ylläpito vähenee, kun tiedot saadaan palvelurajapintojen kautta suoraan perustietovarannoista.

Perustietojärjestelmien edustalle rakennettavia yksittäisiä palveluja voidaan koostaa yhdistetyiksi palveluiksi. Yhdistettyyn palveluun voidaan koota toiminnallisuus, joka on ennen vaatinut manuaalista työtä ja erillistä yhteydenottoa useaan perusrekisteriin.

Yhteisten menetelmien tavoitteena on toiminnan laadun ja tehokkuuden lisäksi myös osaamisen jakaminen. Yhtenäisiä menetelmiä on jatkossa käytettävissä mm. hankehallintaan, hankintoihin, vertailuihin, sopimuksiin, tietojärjestelmäkehitykseen ja palveluprosesseihin.

Hankkeet:

- Yhteiset arkkitehtuurit
- Yhteentoimivuus
- Menetelmät

Yhteiset arkkitehtuurit

Tietoarkkitehtuuri

Kartoitetaan tärkeimmät tietovarannot, prosessien tietotarpeet sekä prosessien väliset tietoyhteydet.

Järjestelmäarkkitehtuuri

Kartoitetaan tärkeimmät tietojärjestelmät ja niiden väliset yhteydet. Laaditaan tietojärjestelmäkarta.

Tekninen arkkitehtuuri

Kartoitetaan käytössä olevat tekniikat ja laaditaan linjaus tulevilla ratkaisuihin käytettävistä teknisistä ratkaisuista.

Yhteentoimivuus

Rajapinnat perustietovarantoihin

Määritellään ja toteutetaan perustietovarantojen tekniset palvelurajapinnat yhtenäisellä tavalla. Rajapinnat perustuvat julkishallinnossa tehtyihin teknologialinjauksiin ja -suosituksiin. Palvelut ovat käyttöoikeusehtojen mukaisesti saatavilla niitä tarvitseville ja ne on julkaistu ja niistä on tiedotettu. Palveluiden tietosisällöt pohjautuvat sanastotyöhön, jossa tietovarantojen ydintoiminnan käsitteet on määritelty.

Rajapinnat verkkopalveluista ydintoiminnan tietojärjestelmiin

Määritellään ja toteutetaan ydintoiminnan tietojärjestelmien edustalle palvelukerros (palvelurajapinnat), joka tarjoaa liittymät ja palvelut, joiden kautta ydintoiminnan tietojärjestelmiin voidaan kiinnittyä. Portaaleista ja asiointiprosesseista kiinnitytään ydintoiminnan tietojärjestelmiin palvelukerroksen kautta.

Sanastot ja semanttinen yhteentoimivuus

Hallinnonaloilla tehtävää sanastotyötä koordinoidaan keskitetysti yhteistyöverkon kautta. Ydinkäsitteet määritellään valtionhallinnossa yhteisiksi, kukin hallinnonala vastaa oman alueensa sanastotyöstä. Hallinnonalat tekevät sanastotyötä omalla toimialallaan myös EU- tasolla. Valtion IT- toiminnan johtamisyksikkö toimii EU:n yleisen sanastotyön kansallisena kontaktipisteenä.

Viranomaisten tuottamien sanastojen tiedot ja kuvaukset tallennetaan sanastohakemistoon, jossa on kuvattu sanaston sisältämät tiedot. Hakemistossa voi olla myös muiden kuin viranomaisten sanastoja, mikäli ne ovat julkisia ja yleisesti hyödynnettävissä.

Dokumentoidaan sanastotyöstä saadut kokemuksia eri menetelmistä, teknologioista ja työkaluista. Kerätään kokemukset yhteen ja kehitetään niiden perusteella menetelmiä yleisesti hyödynnettäväksi.

Menetelmät

Hankesalkun ja hankehallinnan menettelyt ja välineet

Hankkeen tuloksena ovat yhtenäiset työkalut (prosessit, menetelmät, välineet ja osaamisen kehittämismallit) virastoille IT- kehittämisprojektien, -hankkeiden ja hankesalkkujen hallintaan. Työkaluihin sisältyy alla kuvattuja osia.

- Projektin, hankkeen ja hankesalkun hallintaprosessit ja hallintamenetelmät apuvälineineen,
- prosessit ja menetelmät hankkeen ja hankesalkun kunnon tarkistamiseksi läpiviennin aikana,

Liite valtionhallinnon IT-strategiaan

Luonnos
13.1.2006

11 (17)

- yhteistyörutiineja yksinkertaistavat ohjelmistot sekä integroidut hanke- ja projektihallinnan sovellukset hankkeiden ja projektien suunnitteluun ja seurantaan sekä
- hanke- ja projektidokumentaation ja asianhallinnan ympäristöt, joihin kaikilla osapuolilla on käyttöoikeuksiensa mukainen pääsy.

Tietohallinnon palveluprosessit (ITIL)

Käyttäen hyväksi ITILin prosessikuvauksia luodaan valtionhallinnolle omat tavoiteprosessit.

Järjestelmäkehitysmenetelmä

Määritellään hallinnon käyttöön yhteinen järjestelmäkehitysmenetelmä, jota käyttäen tehdään kehittämishankkeen esitutkimus, vaatimusmäärittely, prosessi- ja tietokuvaukset. Menetelmässä on kuvattu myös suunnittelun, toteutuksen ja käyttöönoton vaatimadokumentointi ja palvelun tai IT-järjestelmän käyttöönotto, koulutus ja auditointimenettelyt. Menetelmässä on huomioitu mm. käyttöpalvelun järjestämisen tietotarpeet, tietoturvallisuuteen liittyvät velvoitteet, järjestelmän kriittisyys, riskianalyysi, varautuminen sekä lokiin keruun suunnittelu asiakkaan ja viranomaisen näkökulmasta.

Hankintamenettelyt

Kerätään tietoa ja työstetään erilaisiin hankintatilanteisiin sopivia menettelyjä. Ohjeistetaan erilaisten hankintamenettelyjen käyttöä, järjestetään koulutusta ja hankinnan tukea kilpailutuksiin.

6 Yhteiset tietojärjestelmät -kehittämisohjelma

Yhteiset tietojärjestelmät ovat koko valtionhallinnolle suunnattuja yhteisiä tietojärjestelmiä tai palveluja alueilla, joilla virastot käyttävät samoja tai samoihin tarpeisiin hankittuja järjestelmiä.

Tavoitteena on lisätä valtion yhteisten järjestelmien määrää asteittain, kun se on kannattavuuden ja toiminnan näkökulmista perusteltua. Ensimmäisessä vaiheessa yhteisiä järjestelmiä on kaavailtu sähköisen asioinnin, tunnistamisen ja maksamisen, käyttäjätietojen ja käyttöoikeuksien hallinnan, dokumentin hallinnan ja arkistoinnin sekä henkilöstö- ja taloushallinnon toimintoihin.

Hankkeet:

- Dokumentinhallinta ja arkistointi
- Talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät
- Käyttäjätietojen ja käyttöoikeuksien hallinta, virkamiehen tunnistaminen (sis. henkilöhakemistopalvelu)
- Yhteinen intranet / tietojen jakaminen intranetteihin

Dokumentinhallinta

Dokumentinhallinnalla tarkoitetaan sitä, että kaikki johonkin tiettyyn asiaan, tapahtumaan, projektiin tai muuhun työtehtävään liittyvät asiakirjat ovat käyttäjien ulottuvilla joustavasti. Asiakirja on yleensä tekstinkäsittelyohjelmalla laadittu, mutta se voi olla myös valokuva, taulukko, raporttilistaus, kartta tai jokin muu vastaava.

Dokumentinhallintajärjestelmässä voi olla seuraavia toimintoja:

- Asiakirjan tuottaminen tai valmiin asiakirjan liittäminen järjestelmään
- Asiakirjan ominaisuustietojen lisääminen ja muuttaminen
- Asiakirjan tallentaminen ja versiointi
- Haku asiakirjan ominaisuustietojen tai sisällön perusteella
- Asiakirjan suojaaminen
- Asiakirjan poistaminen
- Asiakirjan lukitseminen ja vapauttaminen

Kilpailutuksen kautta valtiolle hankitaan yhteinen dokumentinhallintatuote tai -palvelu. Sen varaan voidaan rakentaa organisaation perustoimintaa tukevia asianhallintajärjestelmiä tai sitä voidaan käyttää sellaisenaan. Siinä käytetään yhteisesti sovittuja metatietoja ja siinä on liittymät vähintään sekä sähköpostiin että arkistointijärjestelmään. Tuote voi myös hoitaa arkistoinnin. Tuotteeseen rakennetaan myös liittymät sähköisiin palveluihin.

Arkistointi

Sähköisen aineiston arkistointiin hankitaan tai kehitetään järjestelmä, jota voidaan käyttää kaikkiin erilaisiin arkistointitarpeisiin. Pääte-, käyttö- ja päätösarkistoinnissa on hyvin erilaisia tarpeita, mutta niissä voitaneen hyödyntää samoja järjestelmiä ja standardeja. Arkistoinnissa käytetään samoja määrittelyjä, mutta niillä on hivenen erilaiset palvelut. Kansallisarkisto on Sähke hankkeessa määritellyt dokumenttiformaatin ja metatiedot. Se myös valmistelelee hanketta päätearkiston kehittämiseksi.

Talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät

Valtionhallinnolle hankitaan yhteiset talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmät osana näiden palveluiden siirtämistä palvelukeskuksiin. Lisäksi suunnitellaan ja toteutetaan taloussuunnitteluun, kustannuslaskentaan ja budjettiseurantaan liittyvät yhteiset järjestelmät.

Hankintatoimen tietojärjestelmät on valittu EU:n yhdeksi keskeiseksi kehittämisalueeksi. Suomi on mukana tässä kehityksessä ja ottaa sen huomioon omassa kehitystyössä.

Käyttäjätietojen ja käyttöoikeuksien hallinta

Käyttäjätietojen ja käyttöoikeuksien hallinta on hajautetusti kunkin viraston itsensä vastuulla. Sitä täydentämään rakennetaan keskitetty järjestelmä (ns. federaatiomalli), jonka avulla virastot voivat vaihtaa käyttäjä- ja käyttövaltuustietoja keskenään. Ratkaisun käyttöä laajennetaan virasto virastolta eli ne voivat liittyä federaatioon, kun täyttävät vaadittavat tekniset ja hallinnolliset edellytykset. Tällöin federaation muut jäsenet voivat luottaa muiden organisaatioiden kykyyn tunnistaa käyttäjänsä luotettavasti.

Yhteiset tiedot Intranetteihin

Miltei jokaisella virastolla on oma intranet. Sinne viedään jossain määrin myös koko valtionhallintoa koskevaa informaatiota esimerkiksi henkilöstöhallinnosta. Palvelussa rakennetaan tekniset menetelmät, joilla voidaan jakaa yhteistä informaatiota virastojen

Liite valtionhallinnon IT-strategiaan

Luonnos
13.1.2006

13 (17)

omiin intranetteihin. Sovitaan myös menettelyistä ja pelisäännöistä millä tätä informaatiota jaetaan.

7 Yhtenäiset perustietotekniikkapalvelut -kehittämisohjelma

Valtion yhteisten perustietotekniikkapalvelujen tavoitteena on vähentää päällekkäistä tekemistä ja päällekkäisiä investointeja ja lisätä tietojen yhteiskäyttöä sekä yhteentoimivuutta. Tavoitteena on vähentää hallinnon raja-aitojen vaikutusta palvelutuotannossa, lisätä toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta sekä verkostomaista toimintaa ja hyödyntää suuren ostajan etua.

Hankkeet

- Tunnistaminen ja maksaminen
- Yhteiset tietoliikenne-, etäkäyttö- ja puhepalveluratkaisut
- Sähköposti- ja kalenteripalvelut
- Työasemien vakiointi, hankinta, ylläpito ja help desk
- Käyttöpalvelut

Tunnistaminen ja maksaminen

Kansalaisten ja yritysten tunnistamista varten luodaan yhteinen, keskitetty tunnistamispalvelu, johon viranomaisten asiointipalvelut kytkeytyvät. Maksupalvelussa tarjotaan eri maksamisvaihtoehdot keskitetysti.

Yhteiset tietoliikenne-, etäkäyttö- ja puhepalveluratkaisut

Tähtäimeksi asetetaan valtionhallinnon yhteinen turvallinen tietoverkko, jota käytetään myös puhelujen välitykseen. Verkko kattaa toimipisteiden väliset yhteydet sekä etäyhteydet toimipaikan ulkopuolella tapahtuvaan työskentelyyn.

Sähköposti- ja kalenteripalvelut

Valtionhallinnolle hankitaan yksi tai useampia sähköpostipalveluja, joihin kuuluvat tarvittavat oheispalvelut kuten salattu sähköposti, kalenteri ja etäsähköposti. Virastot hankkivat sähköpostin palveluna ilman omaa ylläpitoa.

Työasemien vakiointi, hankinta, ylläpito ja help desk

Työasemien hankinta, ylläpito, tuki ja vaihtaminen ovat virastojen kannalta palvelu. Työasema sisältää tarvittavat peruspalvelut, joiden tuotannosta vastaa tehokas organisaatio. Työasemien ylläpito on automatisoitu niin paljon kuin mahdollista. Pidemmälle viety vakiointi helpottaa ylläpitoa ja käyttäjätukea. Työasemien koko elinkaaresta huolehditaan.

Käyttöpalvelut

Erilaisten palvelimien ylläpito keskitetään palvelukeskuksiin, joissa on jonkin tasoinen valvonta 24/7 periaatteella. Kaikkien palvelimien ylläpito on korkeatasoista. Esimerkiksi niiden virransyöttö on varmistettu, tietoturvasta huolehditaan keskitetysti, varmuuskopi-

ointi hoidetaan asianmukaisesti ja palontorjunta on kunnossa. Kriittisimpien järjestelmien varakeskuspalvelut on varmistettu.

8 Tietoturvallisuuden -kehittämishjelma

Tietoturvallisuus on kiinteä osa kaikkea hallinnon toimintaa. Valtiovarainministeriö on vuonna 2004 käynnistänyt osana tietoyhteiskuntaohjelmaa valtionhallinnon tietoturvallisuuden johtoryhmässä (VAHTI) koordinoitavan valtionhallinnon tietoturvallisuuden kehitysohjelman, joka kattaa laajasti valtion tietoturvallisuuden kehittämisen ja sisältää 28 kehityskohdetta. Valtion tietoturvallisuuden kehitysohjelman hankealueet ovat: tietoturvakulttuurin luominen ja vahvistaminen, valtion tietoturvatyön yleinen tukeminen, turvallinen viestintä ja asianhallinta, tietoturva- ja tietojärjestelmä vastaavien tietoturvatyön tukeminen, palvelujen kehittäjien tietoturvatyön tukeminen sekä peruskäyttäjien tietoturvatyön tukeminen.

Vuosina 2006-2007 tietoturvallisuuden kehittämisessä on keskeistä valtionhallinnon tietoturvallisuuden kehittämisohjelman toimeenpano ja jatkotoimet sekä tietoturvasojen määrittelyt ja niiden vaatimusten toimeenpano hallinnon tietoturvatyössä. Lisäksi varmistetaan tietoturvallisuuden riittävä huomiointi IT- strategian kaikissa muissakin ohjelmissa.

Ohjeiden lisäksi kehittämisohjelmassa varmistetaan kaikissa hankkeissa ohjeiden täytäntöönpano sekä niihin liittyvä osaaminen yhteistoiminnassa hallinnonalojen vastuuhenkilöiden kanssa.

Hankealueet ja hankkeet

- Valtionhallinnon tietoturvallisuuden kehittämisohjelman loppuunvienti ja jatkotoimet
- Tietoturvallisuuden varmistaminen IT- käytännöissä
- Tietoturvallisuuden varmistaminen yhteisissä palveluissa
- Tietoturvasojen vaatimusmäärittelyt
- Varautuminen
- Riskianalyysit
- Auditointi- ja arviointimenettelyt
- Tietoturvapoikkeamien raportointi ja hallintamenettelyt

Tietoturvallisuuden kehittämisohjelman loppuunvienti ja jatkotoimet

Valtionhallinnon tietoturvallisuuden kehitysohjelman useimmat hankkeet jatkuvat vielä vuonna 2006 ja osa sen jälkeenkin. Valtion tietoturvallisuuden kehitysohjelman hankkeet viedään loppuun ja käynnistetään tarvittavia jatkotoimia.

Tietoturvasojen vaatimusmäärittelyt: perus- ja korkea tietoturvaso

Tietoturvavaatimuksissa otetaan huomioon tietojärjestelmien erilaiset sisällöt ja tiedot sekä käyttötarpeet. Perustietoturvaso on määrittely perusedellytyksistä, jotka jokaisen tietojärjestelmän tulee täyttää. Korkeassa tietoturvasosssa määritellään yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisten ja luottamuksellista tietoa sisältävien tietojärjestelmien turvaamiseksi tarvittavat lisäsuojaukset ja varmistukset.

Liite valtionhallinnon IT-strategiaan

Luonnos
13.1.2006

16 (17)

Perustietoturvatason vähimmäisvaatimukset määritellään mahdollisimman pian eli vaiheessa 1. Korkean tietoturvatason vaatimuksia on määritelty Valtion keskeisten tietojärjestelmien tietoturvasuosituksessa (VAHTI 5/2004) ja Valtion tietojärjestelmäkehityksen tietoturvasuosituksessa (VAHTI 3/2000). Näiden tarkistus/päivitys käynnistetään vuonna 2006.

Jatkuva riskianalyysi

Valtionhallinnolle on jo laadittu Ohje riskien arvioinnista tietoturvallisuuden edistämiseksi valtionhallinnossa (VAHTI 7/2003). Ohjeen päivitys käynnistetään vuonna 2007 ottaen huomioon eri tietoturvasot ja tietoturvaohjelman muiden hankkeiden kokemukset. Viranomaisille määritellään ohjeet ja tarkistuslistat toimintansa ja tietojärjestelmien uhkien ja haavoittuvuuksien arvioimiseksi ja hallitsemiseksi. Varmistetaan yhdessä hallinnonalojen kanssa riskianalyyseiden käyttöönotto.

Varautuminen

Varmistetaan toiminnan jatkuvuus normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sovittavassa laajuudessa. Kehitetään ja harjoitellaan toimintoihin, tietojärjestelmiin ja –verkkoihin liittyvää varautumista häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Ohjeistamisessa otetaan huomioon varautumisen linjaukset, perustietoturvatason ja korkean tietoturvatason jaottelu ja vaatimukset sekä käynnissä oleva tietoturvallisuutta varautumisessa koskeva VAHTI-hanke. Varmistetaan yhdessä hallinnonalojen vastuuhenkilöiden kanssa varautumiseen liittyvien käytännön toimenpiteiden käynnistys.

Tietoturvan varmistaminen IT- käytännöissä

Osana IT- toimintojen menetelmäkehityshankkeita määritellään miten tietoturvallisuus ja varautuminen tulisi huomioida tietojärjestelmien kehittämishankkeissa, tietojärjestelmien ylläpidossa ja käyttöpalveluissa.

Tietoturvallisuuden varmistaminen yhteisissä palveluissa

Yhteisten palveluiden kehittämishankkeissa otetaan huomioon tietoturvallisuus palveluiden hankinnassa, hallinnassa, käytössä ja ylläpidossa.

Auditointi- ja arviointimenettelyt

VM on jo antanut suosituksen tietoturvallisuuden hallintajärjestelmän arvioinnista (VAHTI 3/2003) ja parhaillaan on käynnissä VAHTIn hanke, jolla kehitetään sekä arviointitoiminnan ohjeistusta että organisointia.

Vaiheessa 1 täsmennetään ohjeistusta auditoitavista osa-alueista ja periaatteista sekä valmistellaan auditointitoiminnan organisointi päätöksentekoa varten.

Tietoturvapoikkeamien raportointi ja hallintamenettelyt

Tietoturvapoikkeamia koskevaa raportointia kehitetään vuodesta 2006 alkaen. Hankkeeseen sisältyy myös ohjeistus siitä, miten havaitaan, raportoidaan ja jatkossa ennal-

taehkäistään tietoturvaloukkauksia. Ohjeistuksen päivitys ei kiireellinen, koska äskettäin on julkaistu ohjeet Tietoturvapoikkeamatilanteiden hallinnasta (VAHTI 3/2005)

9 Riskianalyysi

Koko toimintasuunnitelman tasoisia riskejä ovat esimerkiksi seuraavat:

- Liian monia hankkeita, liian nopealla aikataululla, liian vähän resursseja.
- Strategisten prioriteettien ja toimeenpanokyvyn mukainen hanke-ehdotusten priorisointi puuttuu. Liikaa kehityshankkeita strategia-jaksolle 2006 – 2011. Tavoitetilaa ei ole mahdollista saavuttaa vuoteen 2011 mennessä.
- Hankintaprosessi (ja valitukset markkinaoikeuteen) voi hidastuttaa hankkeiden liikkeellelähtöä, samoin jatkohankkeiden liikkeellelähtöä.
- Realistiset kustannusarviot ja rahoitussuunnitelma puuttuvat: Aikataulusuunnitelmassa runsaasti samanaikaisia hankkeita, joille riittävän budjettirahoituksen saanti voi tuottaa hankaluuksia. Voi viivästyttää koko toimintasuunnitelman läpivientiä.
- Resurssointisuunnitelman puuttuminen: Riittävien resurssien saanti hallinnon puolelta voi tuottaa vaikeuksia. toimittajaresursseja on mahdollista palkata, mikäli rahoitus järjestyy.
- Ohjausmalli puutteellinen, ohjelmien ylimenevä koordinointi voi olla riittämätöntä.
- Ohjelmien, hankkeiden ja projektien välisten riippuvuuksien selvitys on riittämätöntä.
- Osapuolet (kehitysohjelmien omistajat, asiakkaat) eivät tunnista, mitä konkreettista hyötyä tuloksista on heille eivätkä sitoudu tulosten käyttäjiksi.
- Osapuolet (kehitysohjelmien omistajat, palvelujen kehittäjätahot) eivät ole sitoutuneet strategiaan, omien vastuusuuksiensa tekemiseen, maksuvelvoitteisiin ja tulosten hyväksikäyttöön.
- Tavoitetilaa 'Yhtenäiset sähköiset palvelut' ei saavuteta, mikäli hallinnon organisaatiot eivät liitä jo olemassa olevia palvelujaan kokonaispalvelun piiriin. Selkeät opasteet, hyötyarviot, alustavat käyttöönottosuunnitelmat, vahva tiedottaminen ja sitouttaminen tarvitaan jo suunnitteluvaiheessa.
- Ei olla tietoisia rinnakkaisista/päällekkäisistä kehittämis- ja tutkimushankkeista hallinnossa ja tutkimusorganisaatioissa. Työtä hukkaantuu, syntyy kilpailevia toimintamalleja ja järjestelmiä.

Toimintasuunnitelma vuosirenkailla

